

Opravična št.:

U-I-91/15

ECLI:

ECLI:SI:USRS:2017:U.I.91.15

Akt:

Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11) (ZOPNI), 2. odst. 2. čl., tč. 1 4. čl., tč. 6 4. čl., 1. odst. 5. čl., 1. odst. 34. čl.

Izrek:

Točka 1 4. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11) je bila v neskladju z Ustavo, kolikor je v primeru pomešanja premoženja zakonitega in nezakonitega izvora omogočala odvzem celotnega pomešanega premoženjskega predmeta.

Odločitev iz prejšnje točke izreka se izvrši tako, da se v primeru, ko je premoženjski predmet celota pomešanega premoženja nezakonitega in zakonitega izvora, tak predmet v celoti odvzame, če je tožena stranka premoženje pomešala z namenom ponovnega izvrševanja protipravnih ravnanj ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja, ob tem pa delež premoženja nezakonitega izvora v pomešanem predmetu ni nezaten. Če pomešanje ni bilo izvršeno s takim namenom ali če je delež premoženja nezakonitega izvora v pomešanem predmetu nezaten, se odvzame idealni delež tega predmeta, tako da se vzpostavi solastnina oziroma soimetništvo države v deležu, ki ustreza vrednosti pomešanega premoženja nezakonitega izvora, in tožene stranke v deležu, ki vrednostno ustreza njenemu izkazanemu zakonitemu vložku v ta premoženjski predmet. Domneva se, da je do pomešanja premoženja prišlo z namenom ponovnega izvrševanja protipravnih ravnanj ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja. Tožena stranka domnevo ovrže, če izkaže za verjetno, da ob pomešanju ni imela takega namena.

V preostalem delu 1. točka 4. člena in prvi odstavek 5. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora nista bila v neskladju z Ustavo.

Točka 6 4. člena in drugi odstavek 2. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, kolikor sta se nanašala na zakonca osumljenca, obdolženca, obsojenca ali zapustnika, nista bila v neskladju z Ustavo.

Zahteva za oceno ustavnosti prvega odstavka 5. člena v zvezi s prvim odstavkom 34. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora se zavrže.

Evidenčni stavek:

Zakon, iz katerega je z ustaljenimi metodami razlage mogoče ugotoviti vsebino opredelitve premoženja nezakonitega izvora in predmet odvzema premoženja nezakonitega izvora, ko je med obdolžencem in njegovim zakoncem premoženjski režim, določen s pravili družinskega prava, ni v neskladju z načelom jasnosti in določnosti zakona.

Odvzem celotnega predmeta, nastalega s pomešanjem premoženja zakonitega in nezakonitega izvora, ni nujen ukrep za doseg ciljev onemogočanja materialnega okoriščanja posameznikov s

protipravno dejavnostjo ter preprečitev reinvestiranja premoženja nezakonitega izvora v nadaljnjo protipravno dejavnost oziroma preprečitev širjenja te dejavnosti. Tak cilj je mogoče doseči z blažjim sredstvom. Taki blažji sredstvi sta odvzem idealnega deleža, ki ustreza vrednosti primešanega nezakonitega premoženja, in odvzem celotnega pomešanega premoženjskega predmeta le ob določenih kvalifikatornih okoliščinah (če je do pomešanja prišlo prav z namenom ponovnega izvrševanja protipravnih ravnanj ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja).

Če spada premoženjski predmet nezakonitega izvora v skupno premoženje zakoncev, je odvzem tega predmeta zakoncema primeren, nujen in sorazmeren ukrep za doseganje ciljev onemogočanja materialnega okoriščanja posameznikov s protipravno dejavnostjo ter preprečitev reinvestiranja premoženja nezakonitega izvora v nadaljnjo protipravno dejavnost oziroma preprečitev širjenja te dejavnosti.

Geslo:

1.2.51.4.1 - Ustavno sodstvo - Vrste vlog - Aktivna legitimacija v postopku pred Ustavnim sodiščem - Konkretna presoja norm - Sodišče.

1.5.51.1.21.2 - Ustavno sodstvo - Odločbe - Vrste odločitev Ustavnega sodišča - V postopku abstraktne presoje - Ugotovitev, da je bil predpis - V neskladju z Ustavo/mednarodno pogodbo/zakonom.

1.5.51.1.22 - Ustavno sodstvo - Odločbe - Vrste odločitev Ustavnega sodišča - V postopku abstraktne presoje - Določitev načina izvršitve odločbe.

1.5.51.1.21.1 - Ustavno sodstvo - Odločbe - Vrste odločitev Ustavnega sodišča - V postopku abstraktne presoje - Ugotovitev, da je bil predpis - V skladu z Ustavo/mednarodno pogodbo/zakonom.

1.5.51.1.1 - Ustavno sodstvo - Odločbe - Vrste odločitev Ustavnega sodišča - V postopku abstraktne presoje - Zavrženje zahteve.

3.12 - Splošna načela - Jasnost in natančnost pravnih določb.

5.3.36 - Temeljne pravice - Državljsanske in politične pravice - Pravica do lastnine „(33, 67)“.

3.16 - Splošna načela - Sorazmernost.

1.5.5.2 - Ustavno sodstvo - Odločbe - Ločena mnenja članov - Odklonilna mnenja.

Pravna podlaga:

Člen 2, 33, Ustava [URS]

Člen 21, 25.1, 40.2, 47.1, 48.1, Zakon o Ustavnem sodišču [ZUstS]

Opomba:

⌘

Dokument v PDF obliki:

 [U-I-91-15.pdf](#)

 [U-I-91-15 - Odklonilno LM dr. Jadek Pensa.pdf](#)

Polno besedilo:

U-I-91/15-24

16. 3. 2017

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem z zahtevo Okrožnega sodišča v Ljubljani, na seji 16. marca 2017

odločilo:

1. Točka 1 4. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11) je bila v neskladju z Ustavo, kolikor je v primeru pomešanja premoženja zakonitega in nezakonitega izvora omogočala odvzem celotnega pomešanega premoženjskega predmeta.

2. Odločitev iz prejšnje točke izreka se izvrši tako, da se v primeru, ko je premoženjski predmet celota pomešanega premoženja nezakonitega in zakonitega izvora, tak predmet v celoti odvzame, če je tožena stranka premoženje pomešala z namenom ponovnega izvrševanja protipravnih ravnanj ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja, ob tem pa delež premoženja nezakonitega izvora v pomešanem predmetu ni neznaten. Če pomešanje ni bilo izvršeno s takim namenom ali če je delež premoženja nezakonitega izvora v pomešanem predmetu neznaten, se odvzame idealni delež tega predmeta, tako da se vzpostavi solastnina oziroma soimetništvo države v deležu, ki ustreza vrednosti pomešanega premoženja nezakonitega izvora, in tožene stranke v deležu, ki vrednostno ustreza njenemu izkazanemu zakonitemu vložku v ta premoženjski predmet. Domneva se, da je do pomešanja premoženja prišlo z namenom ponovnega izvrševanja protipravnih ravnanj ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja. Tožena stranka domnevo ovrže, če izkaže za verjetno, da ob pomešanju ni imela takega namena.

3. V preostalem delu 1. točka 4. člena in prvi odstavek 5. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora nista bila v neskladju z Ustavo.

4. Točka 6 4. člena in drugi odstavek 2. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, kolikor sta se nanašala na zakonca osumljenca, obdolženca, obsojenca ali zapustnika, nista bila v neskladju z Ustavo.

5. Zahteva za oceno ustavnosti prvega odstavka 5. člena v zvezi s prvim odstavkom 34. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora se zavrže.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Okrožno sodišče v Ljubljani vlaga zahtevo za oceno ustavnosti prvega odstavka 5. člena v zvezi

s prvim odstavkom 34. člena, 1. točke 4. člena ter prvega in drugega odstavka 5. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (v nadaljevanju ZOPNI). Predlagatelj je pred vložitvijo zahteve prekinil pravi postopek odločanja o tožbi za odvzem premoženja nezakonitega izvora. Ta je uperjena zoper prvega toženca, ki je po navedbah predlagatelja pravnomočno obtožen kataloških kaznivih dejanj neupravičenega prometa s prepovedanimi drogami in hudodelskega združevanja, ter zoper z njim povezane osebe, med njimi ženo prvega toženca. Predlagatelj v splošnem ocenjuje, da je z ZOPNI določeno breme posameznika, naj navede in dokaže zakonite vire svojega premoženja, sicer mu ga bo država odvzela, ustavnoskladno, če sta izpolnjeni dve predpostavki. Prva je nadpolovična verjetnost, da se je posameznik ukvarjal z nezakonito dejavnostjo, ki generira velika denarna sredstva, druga predpostavka pa je okoliščina, da ta posameznik razpolaga s premoženjem, ki je v precejšnjem nesorazmerju z njegovimi zakonitimi prihodki. Vendar izpodbijani prvi odstavek 5. člena v zvezi s prvim odstavkom 34. člena ZOPNI po predlagateljevem mnenju omogoča odvzem premoženja že, če obstajajo zgolj razlogi za sum storitve kataloškega kaznivega dejanja. Zato naj bi omenjeni določbi v neskladju s 33. členom Ustave pretirano posegali v pravico do zasebne lastnine. Ureditev 1. točke 4. člena ZOPNI, ki določa pomen pojma premoženje, prvega odstavka 5. člena ZOPNI, ki opredeljuje premoženje nezakonitega izvora, in drugega odstavka 5. člena ZOPNI, ki določa, kdaj se domneva, da je premoženje nezakonitega izvora, se zdi predlagatelju neskladna s 33. in 2. členom Ustave, podrejeno pa tudi s prvim odstavkom 23. člena Ustave. Predlagatelj trdi, da je podnormirana in nejasna pri razločevanju, katero premoženje velja za zakonito in katero za nezakonito, ter pri pravnih posledicah v primerih mešanja obojega premoženja. Tako naj bi bila 1. točka 4. člena ZOPNI, ki opredeljuje pomen izrazov, premalo jasna oziroma nelogična, stališče, da je v njej vsebovana opredelitev premoženja nezakonitega izvora, pa naj bi bilo zgrešeno. Slednja opredelitev je po predlagateljevem mnenju vsebovana v prvem odstavku 5. člena ZOPNI. Zakonodajalčeva opustitev urejanja različnih premoženjskih položajev (kriminalni izkupički; premoženje, ki izvira iz teh izkupičkov; premoženje, ki je pripomoček pri izvrševanju kaznivega dejanja; zamenljivo premoženje; pomešano blago in nadomestna sredstva) naj bi sodišče silila k pretiranemu zatekanju k analogijam in h kreiranju prava v nepredvidljive smeri. Predlagatelj opisuje *Proceeds of Crime Act*, s katerim je v Združenem kraljestvu urejen institut, soroden ZOPNI, in pojasnjuje, zakaj je tamkajšnja ureditev bolj natančna in jasna od izpodbijane ter zakaj prva, v nasprotju z izpodbijano ureditvijo, ne bo zajela tudi premoženja, ki ni nezakonitega izvora. Tako naj ZOPNI ne bi predpisoval pravila za tipičen primer, ko si toženec pri izvrševanju nezakonite dejavnosti pomaga s sredstvi zakonitega izvora (delo, denar, podjetja), zato naj ne bi bilo dovolj jasno, ali je toženec s tem ta sredstva tako omadeževal, da jih bo sodišče štelo za nezakonita. Za prav takšen položaj naj bi šlo tudi v izhodiščni pravdi: prvi toženec naj bi imel znatne prihodke iz svojih gostinskih in nepremičninskih poslov, vendar naj ne bi bilo jasno, ali naj se ti posli in iz njih izvirajoči dohodki ovrednotijo kot pomožni ali kot neodvisni v razmerju do verjetne kriminalne dejavnosti oziroma kaj bi moral dokazati toženec, da bi se "uvrstil v eno od mnogih možnih kategorij", ki naj jih zakonodajalec ne bi posebej uredil. Predlagatelj poudarja, da je na tožencu trditveno in dokazno breme glede zakonitosti virov njegovega premoženja, ne da bi bili jasno razgrnjeni kriteriji, kako naj se brani, zato je lahko preveč morda zakonitega premoženja ocenjenega za nezakonito. Položaj tožene stranke naj bi bil otežen tudi zato, ker je nesorazmerje toženčevega premoženja določeno s t. i. posredno metodo (pri kateri je pomembno gibanje celotnega premoženja in niso odločilne posamezne transakcije), medtem ko se tožbeni zahtevek osredotoča na konkretne premoženjske predmete, med prvim in drugim pa naj ne bi bilo jasnega skupnega imenovalca. Predlagatelj opozarja, da sta pojma zakoniti dohodek in zakoniti način iz prvega odstavka 5. člena ZOPNI zapletena pravna pojma. Poleg tega naj ZOPNI tudi ne bi urejal

pravnih posledic za tipični primer, ko sodišče spozna, da je v delu celotnega premoženja ali v delu določenega premoženjskega predmeta (podjetje, dobroimetje, stvar) mogoče prepoznati premoženje nezakonitega izvora, glede preostanka pa toženec izkaže zakonitost vira financiranja. Tako naj na primer ne bi bilo določbe o nastanku solastnine. V zvezi s tem predlagatelj primeroma navaja, da bi zakonodajalec lahko predpisal nastanek tožničine solastnine na stvari, zahtevani s tožbo, v deležu, ki je enak razmerju med pojasnjenimi dohodki in nepojasnjenimi viri. Ureditev naj bi bila še bolj "protiustavno prestroga", ko gre za povezane osebe v smislu 6. točke 4. člena ZOPNI. Dokazni postopek v izhodiščni pravdi je po navedbah predlagatelja pokazal, da je imela druga toženka pred sklenitvijo zakonske zveze s prvim tožencem določeno posebno premoženje, ki ga je nato skupaj z njim vlagala v skupne gostinske in gradbene posle. Njeno premoženje naj bi se neločljivo pomešalo s premoženjem prvega toženca (tožnica pa ne zatrjuje, da je druga toženka slaboverna v smislu drugega odstavka 2. člena ZOPNI). Prav tako je predlagatelj v postopku ugotovil, da je druga toženka v času trajanja zakonske zveze opravljala določeno delo. Vendar predlagatelj poudarja, da se pri rešitvi ugovora o obstoju skupne lastnine na predmetih, ki so sicer deklaratorno last prvega toženca, ne more opreti na Zakon. Opozarja, da v tem primeru ne gre za zakonsko urejen prenos premoženja na povezano osebo, prav tako ne da vsebinskega odgovora prvi odstavku 30. člena ZOPNI. Zgolj osebna povezava druge toženke s prvim tožencem naj ne bi bila ustavno zadosten razlog za to, da se drugi toženki odvzame posebno premoženje in delež na skupnem premoženju, še posebno, ker naj bi bil del tega premoženja druge toženke opredmeten v družinski hiši. Predlagatelj utemeljuje, da je glede na navedeno ZOPNI opustil vzpostavitev nepogrešljivih materialnopravnih kriterijev, zato je rezultat njegove uporabe v primerih mešanja premoženj nekontrolirano nepredvidljiv. Uporaba procesnopravnega pomagala odločanja po prostem preudarku iz 216. člena Zakona o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 - uradno prečiščeno besedilo in 45/08 - v nadaljevanju ZPP) naj za opisane primere iz dveh razlogov ne bi bila mogoča. Najprej, ker naj bi bili zahtevki po ZOPNI po svojem bistvu stvarnopravni, medtem ko se 216. člen ZPP nanaša na pravico do odškodnine, denarja ali nadomestnih stvari, pa tudi zato, ker naj bi ta institut reševal le vprašanje ugotavljanja količine oziroma višine denarnega zneska, ne pa utemeljenosti tožbenega zahtevka.

2. Državni zbor ni odgovoril na zahtevo, mnenje o njej je podala Vlada. Po oceni Vlade zahteva za oceno ustavnosti ni utemeljena. Vlada poudarja, da ZOPNI ne ureja odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, temveč odvzem premoženja nezakonitega izvora brez kazenske sodbe. Dokazni standard razlogov za sum storitve kataloškega kaznivega dejanja naj bi bil, ob dodatnem pogoju obstoja nesorazmernega premoženja v določeni višini, predpisan le kot pogoj za začetek finančne preiskave. V pravdnem postopku za odvzem premoženja nezakonitega izvora pa naj ne bi bilo več povezave s konkretnim kazenskim ali predkazenskim postopkom. Smisel odvzema premoženja nezakonitega izvora naj bi bil namreč odvzem premoženja, za katero - ob obstoju nesorazmerja med takim premoženjem in dohodki, zmanjšanimi za davke in prispevke v obdobju, v katerem je bilo premoženje pridobljeno - posameznik ne more dokazati zakonitosti izvora. Vlada trdi, da 1. točka 4. člena ZOPNI, ki določa pomen izraza premoženje za potrebe ZOPNI, ni nejasna. Določba naj bi pojasnjevala, kaj vse spada v okvir premoženja nezakonitega izvora, ki je sicer z vidika nezakonitosti opredeljeno v prvem odstavku 5. člena ZOPNI. Iz povezave obeh določb tako po mnenju Vlade izhaja, da spada v premoženje nezakonitega izvora tudi premoženje, ki neposredno ali posredno izhaja iz takega premoženja, kot tudi premoženje, v katero je bilo tako premoženje spremenjeno ali s katerim je bilo pomešano. Šlo naj bi torej za širitev pojma premoženja nezakonitega izvora tudi na tisto premoženje, ki je na kakršenkoli način nastalo iz premoženja

nezakonitega izvora ali zaradi njega, ter na različne oblike preoblikovanja premoženja in dele pomešanega premoženja. Prav tako po oceni Vlade ZOPNI ne dopušča, da se preveč morda zakonitega premoženja oceni za nezakonito, kajti premoženje je nezakonitega izvora in se odvzame le, če ni dokazano, da je bilo pridobljeno iz zakonitih dohodkov oziroma na zakonit način. Slednja pojma naj bi bila namenoma široko opredeljena, tako da zajemata vse mogoče oblike, opredeljene v slovenski zakonodaji (s področja delovnega, socialnega, davčnega in finančnega prava ter obligacijskih in stvarnopравnih razmerij). Izpodbijana ureditev naj ne bi dopuščala, da se povezani osebi odvzameta posebno premoženje in njen prispevek k skupnemu premoženju zgolj zaradi osebne povezave s prvim tožencem. Res naj bi veljala domneva, da je na ožjega družinskega člana premoženje nezakonitega izvora preneseno brezplačno, vendar naj bi bilo to mogoče ovreči z izkazom, da je bila plačana dejanska vrednost. Če gre za premoženje nezakonitega izvora, ki je pomešano z "domnevno zakonitim" premoženjem povezane osebe, lahko ta oseba po trditvah Vlade dokazuje zakonitost svojega prispevka k premoženju.

3. Dragan Tošić, Meri Tošić in družba Fundator, d. o. o., Ljubljana, trije izmed tožencev v prekinjenem pravnem postopku, so priglasili udeležbo v postopku za oceno ustavnosti. V svojih vlogah izražajo soglasje z vloženo zahtevo, obenem pa Ustavnemu sodišču predlagajo, naj postopek razširi na oceno ustavnosti številnih drugih določb ZOPNI oziroma celotnega ZOPNI, in sicer naj presodi njihovo skladnost s pravico do poštenega obravnavanja (22. in 23. člen Ustave, 6. člen Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 - v nadaljevanju EKČP), pravico do domneve nedolžnosti (27. člen Ustave, drugi odstavek 6. člena EKČP), pravico do pravnih jamstev v kazenskem postopku (29. člen Ustave), pravico do zasebne lastnine (33. in 67. člen Ustave ter 1. člen Prvega protokola k EKČP), pravico do zasebnosti (35. člen Ustave), pravico do komunikacijske zasebnosti (37. člen Ustave), pravico do varstva osebnih podatkov (38. člen Ustave), prepovedjo povratne veljave pravnih aktov (155. člen Ustave) in načelom zaupanja v pravo (2. člen Ustave).

4. Vloga udeležencev - tožencev v pravnem postopku - je bila vročena predlagatelju in Državnemu zboru. Mnenje o njej je dala Vlada. V njem je zapisala, da se ne strinja s predlogom o širitvi presoje ustavnosti na celoten ZOPNI, in vsebinsko zavrnila argumente tožencev.

5. Mnenje Vlade je Ustavno sodišče poslalo predlagatelju in tožencema, ki nanj niso odgovorili.

B. - I.

Procesni pogoji in obseg presoje

6. Predlagatelj izpodbija določbe zakona, kakršen je veljal pred uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 25/14 - v nadaljevanju ZOPNI-A). V skladu s prvim odstavkom 47. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 - uradno prečiščeno besedilo in 109/12 - v nadaljevanju ZUstS) Ustavno sodišče odloči o ustavnosti zakona, ki ne velja več, če niso odpravljene posledice njegove protiustavnosti. Ta pogoj je v obravnavanem primeru izpolnjen. Predlagatelj je namreč obrazložil, da je bila tožba v izhodiščnem pravnem postopku vložena pred uveljavitvijo ZOPNI-A in se mora zato pravda skladno s prehodno določbo prvega odstavka 36. člena ZOPNI-A nadaljevati po ZOPNI.

7. V skladu s 156. členom Ustave mora sodišče prekiniti postopek in začeti postopek za oceno ustavnosti pred Ustavnim sodiščem, če pri odločanju meni, da je zakon, ki bi ga moralo uporabiti, protiustaven. To ustavno pooblastilo sodiščem je treba razlagati skupaj s 125. členom Ustave, po katerem so sodniki pri opravljanju sodniške funkcije vezani ne samo na zakon, temveč tudi na Ustavo. Upošteva je ustavni položaj rednih sodišč, opredeljen s 125. členom Ustave, ima Ustavno sodišče po 156. členu Ustave subsidiarno vlogo. To pomeni, da je upravičeno intervenirati le takrat, kadar je ustavnosodna presoja zakona potrebna za zagotovitev ustavnoskladne odločitve v posameznem sodnem postopku.[1] Sodišče mora torej v zahtevi za oceno ustavnosti utemeljiti, zakaj mora v zadevi, v kateri sodi, uporabiti (domnevno protiustavno) zakonsko ureditev na način, ki mu preprečuje ustavnoskladno odločitev.[2] Dilema o (proti)ustavnosti posamezne izpodbijane zakonske določbe v zahtevi za oceno ustavnosti tako ne sme ostati na abstraktni ravni, pač pa mora sodišče izkazati, da se je natančno tisti ustavnopravni pomislek, ki ga je navedlo v zahtevi, izkristaliziral (izostril, izkazal za pravno odločilnega) v konkretnih okoliščinah zadeve, v kateri je sodišče zaradi vložitve zahteve za oceno ustavnosti prekinilo postopek.[3]

8. Obravnavana zahteva, kolikor se nanaša na prvi odstavek 5. člena v zvezi s prvim odstavkom 34. člena ZOPNI, ni skladna z opisanimi izhodišči. Predlagatelj trdi, da sta bili navedeni normi protiustavni, ker sta uzakonjali odvzem premoženja ob obstoju zgolj razlogov za sum storitve kataloškega kaznivega dejanja. Da bi bili ustavnoskladni, bi po njegovem mnenju morali odvzem dovoljevati šele ob obstoju utemeljenega suma storitve kataloškega kaznivega dejanja, torej le tedaj, ko je storitev tega dejanja pretežno oziroma nadpolovično verjetna. Vendar predlagatelj sam trdi, da je zoper prvega toženca vložena pravnomočna obtožnica v zvezi s kataloški kaznivimi dejanji, na katera se nanaša premoženje iz izhodiščne pravde. Upošteva je 4. točko prvega odstavka 277. člena Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13 in 87/14 – v nadaljevanju ZKP), to pomeni, da obstaja utemeljen sum, da so bila storjena z obtožnico zajeta kazniva dejanja.[4] Predlagatelj torej izpodbijanih norm v konkretnem primeru ni prisiljen napolniti z vsebino, ki je po njegovem mnenju protiustavna. Konkretnije rečeno, izpodbijana ureditev predlagatelja ne sili, naj toženi stranki odvzame premoženje nezakonitega izvora, čeprav ni utemeljenega suma za to, da je bilo storjeno kataloško kaznivo dejanje, temveč za to obstajajo zgolj razlogi za sum. Glede na to je Ustavno sodišče zahtevo v tem delu zavrglo (5. točka izreka).

9. Predlagatelj je utemeljil, da mora v prekinjenem pravnem postopku uporabiti določbe, ki so opredeljevale pojem premoženje (1. točka 4. člena ZOPNI) oziroma premoženje nezakonitega izvora (prvi odstavek 5. člena ZOPNI), ter da mora pravno ovrednotiti položaj, ko je le v delu premoženja mogoče prepoznati premoženje nezakonitega izvora, in položaj, ko so s tožbo zajeti predmeti, čeprav so deklaratorno last prvega toženca, neločljivo pomešani s posebnim premoženjem njegovega zakonca oziroma so skupna last zakoncev. Upošteva je opisana izhodišča, sta predmet presoje Ustavnega sodišča 1. točka 4. člena in prvi odstavek 5. člena ZOPNI, ker naj bi premalo določno in z vidika 33. člena Ustave nedopustno določala, kaj je premoženje nezakonitega in kaj zakonitega izvora ter kakšne so posledice, ko je le del premoženja nezakonitega izvora, preostali del pa je zakonit. Poleg tega je predmet presoje Ustavnega sodišča ureditev ZOPNI, ker naj bi premalo določno in z vidika 33. člena Ustave nedopustno urejala položaj, ko je premoženje, čeprav deklaratorno osumljenčevo (obdolženčevo, obsojenčevo ali zapustnikovo), pomešano s posebnim premoženjem njegovega zakonca oziroma je njuno skupno premoženje. Te očitke predlagatelj naslavlja na 1. točko 4. člena ZOPNI (ki je opredeljevala pojem premoženje) ter prvi in drugi odstavek 5. člena ZOPNI (ki sta opredeljevala

premoženje nezakonitega izvora in domnevo o nezakonitem izvoru premoženja). Ustavno sodišče pa presojo trditev o protiustavnosti ureditve položaja obdolženčevega zakonca umešča v okvir 6. točke 4. člena ZOPNI (ki je določala, kdo so povezane osebe) in drugega odstavka 2. člena ZOPNI (ki je določal, komu se glede na namen ZOPNI odvzame premoženje nezakonitega izvora), kolikor sta se določbi nanašali na zakonca osumljenca oziroma obdolženca, obsojenca ali zapustnika. Prav ti normi – seveda v povezavi s prvim odstavkom 34. člena (ki je med drugim določal, da se premoženje odvzame lastniku) in 9. točko 4. člena ZOPNI (ki je določal, kdo je lastnik) – sta bili *sedes materiae* ureditve odvzema premoženja nezakonitega izvora, kadar je bilo obdolženčevo premoženje podvrženo kogentnemu premoženjskemu režimu med zakoncema. Predlagatelj je sicer zapisal, da izpodbija tudi drugi odstavek 5. člena ZOPNI, ki je določal, kdaj se domneva, da je posameznikovo premoženje nezakonitega izvora. Vendar vsebina njegovih argumentov ni uperjena v tam uzakonjeno domnevo samo po sebi. Glede na to Ustavno sodišče šteje, da so normativno jedro, v katero merijo procesno dopustni predlagateljevi očitki, le (i) 1. točka 4. člena in prvi odstavek 5. člena ZOPNI ter (ii) 6. točka 4. člena in drugi odstavek 2. člena ZOPNI, kolikor sta se nanašala na zakonca osumljenca, obdolženca, obsojenca ali zapustnika.

10. Ustavno sodišče ni vsebinsko presojalo navedb udeležencev iz prekinjenega postopka, kolikor te presegajo v zahtevi sodišča opredeljeni predmet izpodbijanja in kolikor nasprotujejo nosilnim argumentom predlagatelja. Zahteva je namreč posebno pravno sredstvo pred Ustavnim sodiščem, ki ga ZUstS v skladu z Ustavo podeljuje kvalificiranim predlagateljem, med njimi sodiščem. Skladno z razmerjem subsidiarnosti med rednimi sodišči in Ustavnim sodiščem mora na ustavnopravno pomembne očitke udeležencev sodnega postopka najprej odgovoriti sodišče v sodnem postopku. Zato je logično, da je na podlagi zahteve sodišča sproženo odločanje Ustavnega sodišča omejeno na razloge sodišča o protiustavnosti in ne na navedbe strank prekinjenega postopka. Ko se bodo o navedbah, ki jih v svoji vlogi razgrinjajo udeleženci iz prekinjenega postopka, v tekočih postopkih izrekla redna sodišča, bodo imeli udeleženci možnost zoper odločitve sodišč (pod pogoji iz ZUstS) vložiti ustavno pritožbo in tudi morebitno pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti zakonskih določb, na katerih bodo temeljile sodne odločbe.

B. - II.

Ocena skladnosti 1. točke 4. člena in prvega odstavka 5. člena ZOPNI z načelom jasnosti in določnosti zakona (2. člen Ustave)

11. Točka 1 4. člena ZOPNI se je glasila:

"Premoženje so stvari in pravice, ki so lahko predmet izvršbe, zlasti nepremičnine, premičnine in finančno premoženje ter vsa druga sredstva, ki imajo denarno vrednost, kot tudi premoženje, ki neposredno ali posredno izhaja iz takega premoženja, v katero je spremenjeno ali s katerim je pomešano."

12. Prvi odstavek 5. člena ZOPNI je določal:

"Premoženje osumljenca, obdolženca, obsojenca ali zapustnika, glede katerega so podani razlogi za sum, da je storil kataloško kaznivo dejanje, je nezakonitega izvora, če ni dokazano, da je bilo pridobljeno iz njegovih zakonitih dohodkov oziroma na zakonit način."

13. Predlagatelj zatrjuje, da je bil prvi del 1. točke 4. člena ZOPNI jasen ("premoženje so stvari in pravice, ki so lahko predmet izvršbe, zlasti nepremičnine, premičnine in finančno premoženje ter

vs druga sredstva, ki imajo denarno vrednost"), da pa iz Zakona ni bilo jasno razvidno, kaj je premoženje, ki izhaja iz premoženja, premoženje, v katero je premoženje spremenjeno, in premoženje, s katerim je premoženje pomešano. Ta ubeseditev naj bi bila nelogična. Morda naj bi šlo za "doktrino o sadežih zastrupljenega drevesa", a naj ta ne bi bila uzakonjena v ZOPNI, saj naj 1. točka 4. člena ZOPNI ne bi vsebovala opredelitve premoženja nezakonitega izvora, ampak opredelitev premoženja. Zaradi opustitve urejanja različnih premoženjskih položajev naj bi ZOPNI pravdno sodišče sililo, da se pretirano zateka k analogijam z obligacijskopравnimi in stvarnopravnimi instituti in da kreira pravo v pretirani meri in s tem tudi v nepredvidljivi smeri. Tako naj ZOPNI ne bi urejal, ali je delo toženca in njegova druga sredstva zakonitega izvora (denar, podjetja) mogoče šteti kot njegov vložek k premoženju nezakonitega izvora, ki je tudi sam postal premoženje nezakonitega izvora. Tako naj tudi ne bi bilo jasno, kako naj toženec oblikuje obrambo, da bo zadostil trditvenemu in dokaznemu bremenu po ZOPNI. To naj bi veljalo tudi za prvotoženega v prekinjenem postopku, ki naj bi imel iz svojih gostinskih in nepremičninskih poslov znatne prihodke. ZOPNI naj namreč ne bi dovolj natančno urejal položaja, ko se premoženje financira iz različnih virov, tako zakonitih kakor tudi nezakonitih. Pravila ZOPNI naj bi vsebovala preveč popreproščeno metodo pripisovanja, katero toženčevo premoženje je razumno povezano z njegovim oporečnim ravnanjem.

14. Po Ustavi se človekove pravice in temeljne svoboščine kljub njihovi osrednjosti in neposredni uresničljivosti lahko omejijo zaradi varstva pravic drugih in javne koristi (tretji odstavek 15. člena). S tem je ustavodajalec zaradi varstva pravic drugih in varstva prednostnih pravnih dobrin postavil meje temeljnim ustavnim pravicam ter se opredelil zoper morebitne zlorabe temeljnih pravic, s katerimi bi bile lahko ogrožene tako pravice posameznika kot varstvo družbe kot celote. Seveda pa morajo biti take omejitve izjemne in kar se da določno urejene. Določanje načina omejevanja teh pravic prepušča Ustava zakonodajalcu, s tem da mu postavlja kriterije omejevanja. In prav v kriterijih se skriva nevarnost, da bi jih preširoko razlagali ali celo zlorabljali in tako pretirano in nedopustno omejevali in ožili pravice in temeljne svoboščine. Zato je potreben tako nadzor nad zakonodajalcem kot tudi nad organi, ki skrbijo za udejanjanje z zakonom določene omejitve pravice in svoboščine (odločba Ustavnega sodišča št. U-I-25/95 z dne 27. 11. 1997, Uradni list RS, št. 5/98, in OdlUS VI, 158, 31. točka obrazložitve).

15. Ustava zakonodajalcu s tem izrecno nalaga, da mora vsak poseg v človekove pravice in temeljne svoboščine ne le zakonsko urediti, ampak da mora to urediti določno in nedvoumno. Izključena mora biti možnost arbitrarnega odločanja državnega organa. Kot je Ustavno sodišče že večkrat poudarilo v svojih odločbah, je določnost zakona (*lex certa*) praprva pravne države (2. člen Ustave) in bi veljala kot imperativni ustavni postulat celo, če v Ustavi sploh ne bi bila izrecno omenjena (tako že v odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-18/93 z dne 11. 4. 1996, Uradni list RS, št. 25/96, in OdlUS V, 40, 37. točka obrazložitve).

16. Pri odvzemu premoženja nezakonitega izvora gre za oblastni ukrep države, ki ima jasen in nedvoumen javnopravni namen: tj. doseči, da posameznik ne more obdržati premoženja, ki ga je pridobil na nezakonit način oziroma z nezakonito dejavnostjo, če ob vzpostavljenem sumu storitve določenih hudih kaznivih dejanj ne more izkazati zakonitosti izvora premoženja.[5] Kljub formalni ločitvi ukrepa odvzema premoženja nezakonitega izvora od ukrepov kazenskega prava[6] in kljub smiselni uporabi ZPP v postopku za odvzem premoženja nezakonitega izvora je odvzem premoženja nezakonitega izvora po ZOPNI oblastni ukrep države, s katerim država zasleduje javnopravne interese. Njegov namen je namreč preprečevanje pridobivanja in uporabe

premoženja nezakonitega izvora zaradi varstva pridobivanja premoženja na zakonit način ter zaščita gospodarske, socialne in ekološke funkcije lastnine s pridobivanjem premoženja v skladu s predpisi. Ta namen pa se zagotavlja z odvzemom premoženja tistim, ki so ga pridobili na nezakonit način ali na katere je bilo tako premoženje preneseno brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti, ali ki so vedeli ali bi morali vedeti, da je nanje preneseno premoženje nezakonitega izvora (drugi odstavek 2. člena ZOPNI).

17. Zakon temelji na predpostavki, da ukrepi kazenskega prava, ki omogočajo odvzem predmetov in protipravne premoženjske koristi (73.-77.c člen Kazenskega zakonika, Uradni list RS, št. 50/12 - uradno prečiščeno besedilo, 54/15, 6/16 - popr. in 38/16 - v nadaljevanju KZ-1), ne zadoščajo za doseganje cilja, da posameznik ne more obdržati premoženja, ki ga je pridobil na nezakonit način oziroma z nezakonito dejavnostjo, če ob vzpostavljenem sumu storitve določenih hudih kaznivih dejanj ne more izkazati zakonitosti izvora premoženja. Zato ukrepi po ZOPNI pomenijo dodatno poseganje države v civilnopravno sfero posameznika, ki presega kazenskopravne ukrepe.[7]

18. Oblastna narava tega ukrepa od zakonodajalca zahteva, da so materialni in procesni pogoji odvzema premoženja nezakonitega izvora jasno in določno urejeni. Temu pogoju je v skladu z ustaljeno ustavnosodno presojo zadoščeno, če je mogoče vsebino omenjenih pogojev ugotoviti z ustaljenimi metodami razlage. Zahteva po določnosti ZOPNI pa je še toliko močnejša, ker ZOPNI temelji na obrnjenem dokaznem bremenu. V skladu z drugim odstavkom 5. člena ZOPNI se namreč domneva, da premoženje ni bilo pridobljeno iz zakonitih dohodkov oziroma na zakonit način, če je podano očitno nesorazmerje med njegovim obsegom in dohodki, zmanjšanimi za davke in prispevke, ki jih je oseba plačala v obdobju, v katerem je bilo premoženje pridobljeno. Tožena stranka lahko izpodbije to domnevo, če izkaže, da premoženje ni nezakonitega izvora, domnevo, da je bilo premoženje nezakonitega izvora preneseno brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti, če je bilo preneseno na ožje povezane osebe ali ožje družinske člane, pa, če izkaže, da je za premoženje plačala dejansko vrednost. Tako ni dolžnost države, da izkaže, da ima premoženje nezakonit izvor (drugi odstavek 5. člena in tretji odstavek 27. člena ZOPNI).[8] Ustavnemu sodišču se v tej zadevi ni bilo treba opredeljevati do ustavnoskladnosti teh domnev in obrnjenega dokaznega bremena, ker tega predlagatelj ne izpodbija. Z vidika zahteve po določnosti, ki pa je predmet izpodbijanja v tej zadevi, Ustavno sodišče poudarja, da je zaradi obrnjenega dokaznega bremena še toliko bolj pomembno, da država postavi jasna pravila o materialnih in procesnih predpostavkah, ki na eni strani posameznikom zagotavljajo predvidljivost ukrepov oziroma pogojev, pod katerimi je odvzem premoženja nezakonitega izvora mogoče uporabiti, na drugi strani pa učinkovit pravni nadzor ter ustrezna in učinkovita sredstva zoper zlorabo teh ukrepov (prim. odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-18/93, 38. točka obrazložitve). Samo v takem primeru ima namreč tožena stranka predvidljivo možnost izpodbiti omenjeni zakonski domnevi in samo v takem primeru zakon določa jasne meje med odvzemom nezakonitega in zakonitega premoženja.

19. Predlagatelj nezadostno jasnost in določnost pri urejanju opredelitve premoženja zakonitega in nezakonitega izvora očita dvema zakonskima določbama: prvemu odstavku 5. člena in 1. točki 4. člena ZOPNI.

20. Z jezikovno razlago je mogoče ugotoviti, da je opredelitev premoženja nezakonitega izvora iz prvega odstavka 5. člena ZOPNI določala, katere pogoje mora izpolnjevati premoženje, da gre za

premoženje nezakonitega izvora. ZOPNI je v tem delu določal vsebinsko opredelitev premoženja nezakonitega izvora: gre za premoženje osumljenca, obdolženca, obsojenca ali zapustnika.[9] glede teh oseb pa morajo obstajati razlogi za sum, da so storile kataloško kaznivo dejanje, in ni dokazano, da je bilo premoženje pridobljeno iz zakonitih dohodkov oziroma na zakonit način.

21. Natančnejšo vsebino navedene opredelitve je mogoče ugotoviti z jezikovno in sistemsko razlago. ZOPNI je namreč v 3. in 4. točki 4. člena določal, kdo je osumljenec, obdolženec, obsojenec in zapustnik, v 10. točki 4. člena pa je našteval kataloška kazniva dejanja. Seznam teh kaznivih dejanj se je zaključil z generalno klavzulo; poleg taksativno naštetih kaznivih dejanj so bila kot kataloška kazniva dejanja opredeljena še vsa kazniva dejanja zoper gospodarstvo, za katera se sme izreči kazen treh let zapor ali več (dvanajsta alineja 10. točke 4. člena ZOPNI), druga kazniva dejanja, storjena v hudodelski združbi (dvajseta alineja 10. točke 4. člena ZOPNI), in druga naklepna kazniva dejanja, za katera se sme izreči kazen petih let zapor ali več, če lahko iz njih izvira premoženje nezakonitega izvora (enaindvajseta alineja 10. točke 4. člena ZOPNI). Opredelitev kataloških kaznivih dejanj je bila tako sicer odprta, a njeno vsebino je mogoče ugotoviti z ustaljenimi metodami razlage, opredelitve posameznih kataloških kaznivih dejanj pa določa kazenski zakon (KZ-1). Razlogi za sum so dokazni standard, ki izhaja iz ZKP in ki ga ZKP praviloma določa za aktivnost policije v predkazenskem postopku.[10] Gre za nedoločni pravni pojem, katerega vsebino v konkretnem primeru napolnjuje praksa, ki mora pri tem upoštevati ustaljeno ustavnosodno presojo, da razlogi za sum po ustaljenem razumevanju, ki se je izoblikovalo v praksi organov pregona in sodišč, temeljijo na minimalnem obvestilu (odločba Ustavnega sodišča št. U-I-25/95, 53. točka obrazložitve).

22. Z ustaljenimi metodami razlage je mogoče ugotoviti tudi vsebino zadnjega dela opredelitve premoženja nezakonitega izvora iz prvega odstavka 5. člena ZOPNI, ki je določal, da gre za premoženje nezakonitega izvora, če ni dokazano, da je bilo premoženje pridobljeno iz zakonitih dohodkov oziroma na zakonit način. Ta del opredelitve je treba povezati z namenom zakonodajalca ter z domnevo nezakonnosti izvora premoženja iz drugega odstavka 5. člena ZOPNI, v skladu s katero je imela oseba, proti kateri se vodi postopek odvzema premoženja nezakonitega izvora (toženec), dolžnost izkazati za verjetno, da premoženje ni nezakonitega izvora (tretji odstavek 27. člena ZOPNI) oziroma da je pridobljeno zakonito. Pri razlagi tega dela opredelitve premoženja nezakonitega izvora je treba odgovoriti zlasti na dve vprašanji, in sicer, s kakšno verjetnostjo mora tožena stranka izkazati, da ne gre za premoženje nezakonitega izvora, in kaj je zakonit dohodek oziroma zakonit način pridobitve premoženja.

23. Standard dokazovanja, da ne gre za premoženje nezakonitega izvora, je določal že sam ZOPNI v tretjem odstavku 27. člena. Gre za dokazni standard verjetnosti, ki ga pozna tudi ZPP.[11] Verjetnost je nedoločni pravni pojem, katerega vsebino mora, ob upoštevanju načela enakosti iz 14. člena Ustave, napolniti sodna praksa.[12]

24. Vsebinsko zakonitega dohodka oziroma zakonitega načina pridobitve premoženja je mogoče ugotoviti iz predloga ZOPNI.[13] Ta predlog namreč določa cilj ZOPNI, da nihče ne more obdržati premoženja, ki ga je pridobil na nezakonit način oziroma z nezakonito dejavnostjo, če ob vzpostavljenem sumu storitve določenih hudih kaznivih dejanj ne more izkazati zakonitosti izvora premoženja. Zakonodajalec z ZOPNI torej zasleduje javnopravne interese, zato je z ustaljenimi metodami razlage mogoče ugotoviti, da termin nezakonit pomeni javnopravno kršitev oziroma kršitev predpisov, premoženje nezakonitega izvora pa premoženje, pridobljeno z javnopravno

kršitvijo. *A contrario* to pomeni, da gre za zakonit dohodek oziroma za zakonit način pridobitve premoženja, kadar tožena stranka izkaže, da njeno premoženje ni pridobljeno z javnopravno kršitvijo.

25. Glede na navedeno je torej mogoče ugotoviti, da je prvi odstavek 5. člena ZOPNI določal vsebinsko opredelitev premoženja nezakonitega izvora, torej opredelitev glede na način njegovega nastanka. Za predlagatelja prav tako sporni prvi odstavek 4. člena ZOPNI, razumljen skupaj s prvim odstavkom 5. člena ZOPNI in temeljnim namenom Zakona, pa je mogoče razumeti tako, da opredeljuje (tudi) premoženje nezakonitega izvora v predmetnem smislu ("stvari in pravice, ki so lahko predmet izvršbe, zlasti nepremičnine, premičnine in finančno premoženje ter vsa druga sredstva, ki imajo denarno vrednost") in njegove možne pojavne oblike (premoženje neposredno nezakonitega izvora kot tudi "premoženje, ki neposredno ali posredno izhaja iz takega premoženja, v katero je spremenjeno ali s katerim je pomešano"). Iz povezave opredelitev iz obeh izpodbijanih določb je mogoče dovolj jasno in natančno ugotoviti vsebino pojma premoženje nezakonitega izvora.

26. Točka 1 4. člena ZOPNI je sicer opredeljevala premoženje, vendar je pri razlagi te točke treba upoštevati tudi prvi odstavek 5. člena ZOPNI, v skladu s katerim je premoženje širša kategorija oziroma nadpomenka, ki vključuje tako premoženje zakonitega kakor tudi nezakonitega izvora iz 1. točke 4. člena ZOPNI. Zato je z ustaljenimi metodami razlage mogoče ugotoviti, da 1. točka 4. člena ZOPNI velja tudi za premoženje nezakonitega izvora. V prvem delu 1. točke 4. člena je ZOPNI opredeljeval premoženje s snovnega oziroma predmetnega vidika. S tem je z istega vidika opredeljeval tudi premoženje nezakonitega izvora, in sicer kot stvari in pravice, ki so lahko predmet izvršbe, zlasti nepremičnine, premičnine in finančno premoženje ter vsa druga sredstva, ki imajo denarno vrednost. V tem delu je bil zakon jasen; premoženje (nezakonitega izvora) je lahko vse, kar je lahko predmet izvršbe.[14]

27. Predlagatelj zatrjuje, da je bil z vidika načela jasnosti in določnosti zakona sporen predvsem drugi del opredelitve premoženja (tj. "premoženje, ki neposredno ali posredno izhaja iz takega premoženja, v katero je spremenjeno ali s katerim je pomešano").

28. Drugi del 1. točke 4. člena ZOPNI je vseboval opredelitev pojavnih oblik premoženja nezakonitega izvora. Premoženje nezakonitega izvora namreč ni zgolj premoženje neposredno nezakonitega izvora, ampak tudi premoženje, ki iz premoženja nezakonitega izvora neposredno ali posredno izhaja, premoženje, v katero je bilo premoženje nezakonitega izvora spremenjeno, ali premoženje, s katerim je premoženje nezakonitega izvora pomešano.

29. Vsako od navedenih kategorij je mogoče napolniti z razlago. Tako je mogoče ugotoviti vsebino premoženja, ki iz premoženja nezakonitega izvora neposredno ali posredno izhaja. Ob odsotnosti splošnega civilnega zakonika lahko kot razlagalno pomagalo služi Stvarnopravni zakonik (Uradni list RS, št. 87/02 in 91/13 - v nadaljevanju SPZ). Ta namreč v 20. členu ureja plodove, ki jih določa kot neposreden proizvod stvari, ki so do ločitve sestavina stvari, z ločitvijo pa postanejo samostojna stvar. Plodovi so naravni in civilni. Pri razlagi pa je treba upoštevati ugotovitev iz 25. točke obrazložitve te odločbe, da na podlagi 1. točke 4. člena ZOPNI premoženje (nezakonitega izvora) niso le stvari v skladu s SPZ,[15] ampak da premoženje (nezakonitega izvora) sestavljajo vse stvari in pravice, ki so lahko predmet izvršbe. Zato je v skladu s tem tudi premoženje, ki iz premoženja nezakonitega izvora neposredno ali posredno izhaja, treba razlagati kot neposreden ali posreden (verižen) proizvod vsake pravice in stvari, ki je lahko predmet

izvršbe.

30. Zakon je nadalje določal, da je premoženje nezakonitega izvora tudi premoženje, v katero je bilo premoženje nezakonitega izvora spremenjeno. Z ustaljenimi metodami razlage je mogoče ugotoviti, da gre v tem primeru zlasti za spremembo premoženja nezakonitega izvora s pravnimi posli.[16]

31. Točka 1 4. člena ZOPNI je določala, da se za premoženje (nezakonitega izvora) šteje tudi premoženje, s katerim je premoženje nezakonitega izvora pomešano. Tudi v tem delu je kot razlagalno pomagalo mogoče upoštevati SPZ, ki določa stvarnopravne posledice pomešanja stvari različnih lastnikov. SPZ tako določa, da se v primeru, če se premičnine različnih lastnikov tako pomešajo ali zlijejo, da jih ni mogoče več ločiti ali da so z ločitvijo povezani nesorazmerni stroški, smiselno uporabljajo določbe SPZ za spojitev. V skladu z določbami za spojitev pa SPZ določa, da nastane na novi stvari solastninska pravica dotedanjih lastnikov, in sicer v sorazmerju z vrednostjo, ki so jo imele posamezne premičnine ob spojitvi, če se premičnine, ki pripadajo različnim lastnikom, tako spojijo, da postanejo sestavine enotne premičnine (56. in 57. člen SPZ).

32. Tudi pri razlagi pomešanja v ZOPNI je treba upoštevati, da v skladu s 1. točko 4. člena ZOPNI premoženja nezakonitega izvora niso sestavljale samo stvari v skladu s 15. členom SPZ, niti samo premičnine v skladu z 18. členom SPZ, ampak vse stvari in pravice, ki so lahko predmet izvršbe. Zato je treba tudi pomešanje po 1. točki 4. člena ZOPNI razlagati v širšem smislu, in sicer kot pomešanje ali zlitje vsake stvari ali pravice, ki je lahko predmet izvršbe (splošneje rečeno: vsakega premoženjskega predmeta), če rezultata tega pomešanja ali zlitja ni mogoče več ločiti ali pa so z ločitvijo povezani nesorazmerni stroški. Glede na to, da je premoženje nezakonitega izvora tudi premoženje, ki je pomešano z drugim premoženjem, je tako mogoče ugotoviti, da premoženje nezakonitega izvora "zastupi" preostalo premoženje, zakonito premoženje, s katerim je neločljivo pomešano ali pa bi z njuno ločitvijo nastali nesorazmerni stroški. Celota (nova oziroma pomešana stvar ali pravica - tj. nov oziroma pomešan premoženjski predmet) se na podlagi te določbe šteje za premoženje nezakonitega izvora, ki ga je na podlagi ZOPNI kot takega mogoče tudi odvzeti. Ne držijo torej navedbe Vlade, da lahko tožena stranka tudi v takem primeru dokazuje zakonitost svojega prispevka k premoženju. Če pa gre za združitev stvari ali pravic, ki nima lastnosti pomešanja, in je torej mogoče stvari ali pravice ločiti brez nesorazmernih stroškov, pa je premoženje nezakonitega izvora zgolj prvotno premoženje nezakonitega izvora, ki je bilo vloženo v to združitev in ki kljub združitvi ohrani samostojnost (na primer denarna sredstva nezakonitega in zakonitega izvora, naložena na istem bančnem računu).[17]

33. Glede na navedeno je neutemeljen očitok o protiustavnosti tega dela ZOPNI, ker naj ne bi urejal pravnih posledic mešanja zakonitega in nezakonitega premoženja. Zakonodajalec je namreč ta položaj uredil. Ali je to storil na način, skladen s 33. členom Ustave, je Ustavno sodišče presodilo posebej.

34. Ker je z ustaljenimi metodami razlage mogoče ugotoviti vsebino opredelitve premoženja nezakonitega izvora v 1. točki 4. člena ter v prvem odstavku 5. člena ZOPNI, izpodbijani določbi nista bili v neskladju z načelom jasnosti in določnosti zakona iz 2. člena Ustave (3. točka izreka).

Ocena skladnosti 1. točke 4. člena ZOPNI s 33. členom Ustave

35. Z ustaljenimi metodami razlage 1. točke 4. člena ZOPNI in prvega odstavka 5. člena ZOPNI je torej mogoče ugotoviti vsebino opredelitve premoženja nezakonitega izvora. Ustavnemu sodišču sicer z vidika 2. člena Ustave ne bi bilo treba opraviti tako natančne razlage izpodbijanih določb, moralo pa jo je opraviti zaradi nadaljnje presoje z vidika 33. člena Ustave. Iz predlagateljeve zahteve je namreč mogoče razbrati splošno trditev, da naj bi nejasna ureditev nedopustno posegala v pravico iz 33. člena Ustave, ker naj bi omogočala odvzem tudi (prevelikega deleža) premoženja zakonitega izvora.

36. Kot je bilo ugotovljeno v 32. točki obrazložitve te odločbe, se v primeru, ko je premoženje nezakonitega izvora neločljivo pomešano z drugim premoženjem zakonitega izvora iste osebe, celoten pomešani premoženjski predmet šteje za premoženje nezakonitega izvora. Posledica te opredelitve je, da je odvzemu podvržen celotni pomešani premoženjski predmet in ne zgolj njegov sorazmerni del, ustrezajoč deležu primešanega premoženja nezakonitega izvora. Glede na to je moralo Ustavno sodišče presoditi, ali je bila opredelitev iz 1. točke 4. člena ZOPNI, ki omogoča odvzem celotnega premoženjskega predmeta, v katerem je pomešano premoženje zakonitega in nezakonitega izvora, v skladu s 33. členom Ustave.

37. Človekova pravica do zasebne lastnine, varovana s 33. členom Ustave, zajema več elementov posameznikove lastninske svobode, med njimi svobodo pridobivanja lastnine, njenega uživanja in prenašanja. Razteza se na vse pravne položaje, ki imajo za posameznika na podoben način kot lastninska pravica premoženjsko vrednost in ki mu omogočajo svobodo ravnanja na premoženjskem področju. Pojem ustavno varovana lastnina presega razumevanje lastnine v klasičnem (civilističnem) pomenu (prim. odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-199/02 z dne 21. 10. 2004, Uradni list RS, št. 124/04, in OdlUS XIII, 65, 34. točka obrazložitve). Za aktiviranje varstva iz 33. člena Ustave tako zadošča, da posameznik v odnosu do premoženjskega objekta izkazuje neko upravičenost, razumljeno ustrezno široko. Vsak oblastni ukrep, ki (neugodno) učinkuje na posameznikovo premoženjsko sfero, ne pomeni nujno posega v človekovo pravico iz 33. člena Ustave, katerega dopustnost se presoja po strogem testu sorazmernosti (tretji odstavek 15. člena in 2. člen Ustave). Lahko pomeni le urejanje načina pridobivanja in uživanja lastnine z namenom zagotavljanja njene gospodarske, socialne ali ekološke funkcije, ki ni podvrženo ustavnosodni presoji po strogem testu sorazmernosti. Za tako urejanje vsebine lastnine zakonodajalca izrecno pooblašča 67. člen Ustave. Ustavno sodišče pa je že sprejelo stališče, da pomeni trajen odvzem premoženjskih predmetov poseg v človekovo pravico do zasebne lastnine (odločba št. Up-106/96 z dne 10. 7. 1997, OdlUS VI, 185, 13. točka obrazložitve). Tak odvzem lastniku namreč jemlje možnost dejanskega razpolaganja s predmetom premoženja in pravne upravičenosti do njega, zato presega določanje načina uživanja lastnine. Čeprav je Ustavno sodišče navedeno stališče sprejelo ob presoji odvzema, zapovedanega s prekrškovno odločbo, je uporabljivo tudi za obravnavani primer. Obema položajema je namreč skupna visoka stopnja intenzivnosti, s katero odvzem učinkuje na posameznikovo premoženjsko svobodo. Prav to pa je temeljni kriterij razmejitve med načinom urejanja uživanja lastnine na eni strani in posegom vanjo na drugi. Pravico do varstva lastnine zagotavlja tudi 1. člen Prvega protokola k EKČP. Po presoji Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) pomeni konfiskacijski ukrep poseg v to pravico. Tak poseg, naložen neodvisno od kazenske obsodbe v posebnem sodnem postopku, katerega namen je povrnitev nezakonito pridobljenega premoženja, pomeni po presoji ESČP nadzor nad uporabo premoženja v smislu drugega odstavka 1. člena Prvega protokola k EKČP

(sodba v zadevi *Gogitidze in drugi proti Gruziji* z dne 12. 5. 2015, 94. točka obrazložitve).

38. Opredelitev iz 1. točke 4. člena ZOPNI, kolikor se nanaša na pomešanje, je torej omogočala odvzem celotnega premoženjskega predmeta, v katerem je pomešano premoženje zakonitega in nezakonitega izvora. Skladno s prvim odstavkom 34. člena ZOPNI namreč sodišče v sodbi, s katero ugodi tožbenemu zahtevku, ugotovi, da je določeno premoženje nezakonitega izvora, ga odvzame lastniku in odloči, da to premoženje s pravnomočnostjo sodbe postane last Republike Slovenije. Očitno je, da trajni odvzem takega pomešanega premoženjskega predmeta glede na gornja izhodišča pomeni poseg v človekovo pravico iz 33. člena Ustave.

39. Dopustnost tega posega je treba presoditi z vidika splošnih pogojev, ki jih Ustava določa za omejevanje človekovih pravic. Po ustaljeni ustavnosodni presoji se glede na tretji odstavek 15. člena Ustave človekove pravice in temeljne svoboščine lahko omejijo zaradi pravic drugih oziroma zaradi javne koristi. Omejitev človekove pravice ali temeljne svoboščine je dopustna, če zakonodajalec sledi ustavno dopustnemu cilju in je omejitev skladna s splošnim načelom sorazmernosti (2. člen Ustave). Oceno, ali ne gre morda za prekomeren poseg, opravi sodišče na podlagi t. i. strogega testa sorazmernosti, ki obsega presojo treh vidikov posega: primernosti, [18] nujnosti in sorazmernosti v ožjem pomenu besede.

40. Cilj ukrepa odvzema premoženja nezakonitega izvora je zakonodajalec splošno ubesedil v prvem odstavku 2. člena ZOPNI. Ta določba je opredeljevala, da je namen ZOPNI preprečevanje pridobivanja in uporabe premoženja nezakonitega izvora zaradi varstva pridobivanja premoženja na zakonit način ter zaradi zaščite gospodarske, socialne in ekološke funkcije lastnine, ki ga zagotavlja pridobivanje premoženja v skladu s predpisi. V zakonodajnem gradivu je namen ukrepa podrobneje obrazložen.[19] Od tod izhaja ocena predlagatelja, da povzroča nezakonito pridobljeno premoženje nevarnost za stabilnost in varnost družb zaradi spodkopavanja institucij in vrednot demokracije, etičnih načel in pravičnosti, da ogroža načelo pravne države, poštenost, socialno pravičnost, ovira gospodarski razvoj in pravilno delovanje tržnih gospodarstev ter ima škodljive finančne posledice za posameznike, podjetja, države in mednarodne ustanove. Predlagatelj je med razlogi za sprejetje ZOPNI med drugim poudaril, da ne sme nihče imeti nobene koristi od protipravnega ravnanja in da je vračilo tako pridobljenih koristi pomemben element preprečevanja reinvestiranja takih koristi v nadaljnja protipravna ravnanja.

41. Presojani zakonodajalčev namen torej temelji na premisleku, da je treba onemogočiti materialno okoriščenje, izvirajoče iz ravnanj, ki so javnopravno prepovedana zaradi varstva vrednot skupnosti. Preprečiti oziroma onemogočiti ga je treba že zato, ker bogatenje z nezakonito, javnopravno protipravno dejavnostjo ni pravično. Oškodovanec takih protipravnih dejanj je v širšem smislu celotna družbena skupnost, zato naj država v njenem imenu to premoženje vzame iz rok tistih, ki so nepravilno obogatili z njegovo protipravno pridobitvijo. Ukrep odvzema premoženja nezakonitega izvora se navezuje na nekatera resna kazniva dejanja, ki ustvarjajo velike premoženjske tokove. V izhodiščnem sodnem postopku, ki zamejuje obseg ustavnosodne presoje v tej zadevi, je sprožilni razlog za postopek odvzema verjetnost zelo obsežnega trgovanja z mamili, izkazana s stopnjo utemeljenega suma. Namena (cilja) zakonodajalca sta tako dva. Prvi cilj je onemogočiti materialno okoriščenje posameznikov s protipravno dejavnostjo, ki je v škodo skupnosti. Drugi cilj je preprečitev investiranja premoženja nezakonitega izvora v nadaljnjo protipravno dejavnost oziroma preprečitev širjenja takih dejavnosti. Prvi cilj je usmerjen k (izravnalni) pravičnosti kot gradniku ustavnega načela pravne

države. Drugi cilj je usmerjen k preprečevanju širjenja družbeno škodljivih (in zato) javnopravno protipravnih dejavnosti ter pomeni udejanjanje z Ustavo zapovedane socialne vezanosti lastnine. Oba cilja sta ustavno dopustna.

42. Podobno je tudi stališče ESČP, po katerem je ukrep odvzema premoženja lahko v splošnem interesu zagotavljanja, da uporaba premoženja posameznikom ne omogoča ugodnosti na škodo skupnosti (prim. sodbo v zadevi *Gogitidze in drugi proti Gruziji*, 103. točka obrazložitve).[20]

43. K uresničitvi podobnih ciljev si z oblikovanjem mednarodnih institutov, katerih podpisnica je tudi Republika Slovenija, prizadeva mednarodna skupnost.[21] Tako je na primer cilj inkriminacij in drugih ukrepov Konvencije Združenih narodov zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snovi (Uradni list SFRJ, MP, št. 14/90) onemogočiti pridobivanje premoženjske koristi, ki izvira iz resnih kaznivih dejanj, na primer iz organizirane kriminalitete in še posebno iz kaznivih dejanj v zvezi z mamili. S tem naj bi odpravili glavno spodbudo za tovrstno protipravno dejavnost. Podobno določa Konvencija Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, ter o financiranju terorizma (Uradni list RS, št. 24/10, MP, št. 4/10). Ena izmed najbolj učinkovitih metod za boj proti kriminaliteti naj bi bil tako odvzem pripomočkov za izvršitev kaznivega dejanja in koristi, ki izhaja iz kaznivih dejanj.[22] Evropska unija prav tako ugotavlja, da izvrševanje hudih kaznivih dejanj pogosto povzroča posledice tudi na davčnem in carinskem področju, zato naj države članice sprejmejo ukrepe, ki omogočajo mednarodno pravno pomoč pri preiskavi in pregonu teh kaznivih dejanj.[23] Pranje denarja naj bi bilo zato mogoče izkoreniniti s pomočjo iskanja, zasega in zaplembe protipravne premoženjske koristi. Isti cilj zasleduje Okvirni sklep Sveta 2006/783/PNZ z dne 6. oktobra 2006 o uporabi načela vzajemnega priznavanja odredb o zaplembi (UL L 328, 24. 11. 2006, str. 59–78), ki hkrati izpostavlja, da imajo tudi žrtve interes, da se jim povrne škoda, ki jim je bila povzročena s kaznivim dejanjem. Glavni motiv za izvrševanje organizirane kriminalitete naj bi bilo pridobivanje premoženjske koristi, zato morata tako prevenција kot tudi zatiranje te kriminalitete temeljiti na ukrepih za odvzem koristi in na izničenju njenih premoženjskih učinkov. Ta motiv poudarja tudi najnovejša Direktiva 2014/42/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. aprila 2014 o začasnem zavarovanju in odvzemu predmetov, ki so bili uporabljeni za kazniva dejanja, in premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, v Evropski uniji (UL L 127, 29. 4. 2014, str. 39–50), ki pa se osredotoča na čezmejno organizirano kriminaliteto. Iz mednarodnih instrumentov je torej mogoče zaznati bodisi, da zmanjšanje koristi, ki izvira iz kriminalitete, pomeni učinkovit ukrep za preprečevanje nadaljnjega izvrševanja te kriminalitete, bodisi, da neposredno ali posredno "služenje" denarja s kriminaliteto povzroča izognitev davčnim in carinskim posledicam, ki sicer zadenejo imetnika zakonitega premoženja.

44. Pri presoji primernosti posega Ustavno sodišče ocenjuje, ali je s presojanim ukrepom mogoče doseči zadani cilj. Ukrep ni primeren takrat, kadar ni v razumni zvezi z zadanim ciljem in kadar z njim cilja v nobenem primeru (ne le v določenem obsegu) ni mogoče doseči (odločba št. U-I-122/13 z dne 10. 3. 2016, Uradni list RS, št. 25/16, 12. točka obrazložitve). Izpodbijani zakonodajni ukrep je primerno sredstvo za doseg zadanih ciljev (onemogočiti materialno okoriščenje posameznikov s protipravno dejavnostjo, ki je v škodo skupnosti, ter preprečitev investiranja premoženja nezakonitega izvora v nadaljnjo protipravno dejavnost oziroma širjenja take dejavnosti). Z odvzecom celote pomešanega premoženja zakonitega in nezakonitega izvora iste osebe se tej osebi prepreči, da bi koristila premoženje nezakonitega izvora, prav tako se ji prepreči, da bi ga ponovno investirala v protipravno dejavnost.

45. Da bi bil poseg ustavno dopusten, mora biti tudi nujen za doseg cilja. Poseg je nujen, če je zasledovani cilj mogoče doseči le na zakonsko urejeni način in ne obstajata niti možnost dosega

cilja brez posega niti blažji način, ki manj poseže v zavarovano ustavno dobrino (ko torej ni na razpolago manj invazivnega, a enako primernega in za doseg cilja učinkovitega ukrepa). Zakonodajalec je v ZOPNI določal popoln odvzem celotnega pomešanega premoženja v vsakem primeru, ko se premoženje nezakonitega izvora pomeša z drugim premoženjem iste osebe. Ustavno sodišče je v nadaljevanju presojalo, ali je vsakega od zasledovanih ciljev (onemogočanje materialnega okoriščanja posameznikov s protipravno dejavnostjo ter preprečitev reinvestiranja premoženja nezakonitega izvora v nadaljnjo protipravno dejavnost oziroma preprečitev širjenja te dejavnosti) mogoče doseči edinole s popolnim odvzecom celotnega pomešanega premoženja v vsakem primeru pomešanja premoženja nezakonitega izvora z drugim premoženjem.

46. Prvega od obeh ciljev, tj. onemogočanje materialnega okoriščanja posameznikov s protipravno dejavnostjo, bi bilo mogoče doseči že z odvzecom zgolj idealnega deleža celotnega pomešanega premoženjskega predmeta, in sicer v višini deleža premoženja nezakonitega izvora.[24] Že s takim, manj intenzivnim posegom bi bil namreč dosežen odvzem vsega tistega, kar je posledek neposredno protipravnega dejanja. Kakršnekoli plodove premoženja nezakonitega izvora je mogoče odvzeti tudi brez odvzema celotnih premoženjskih predmetov, ki so le deloma sestavljeni iz premoženja nezakonitega izvora. Premoženje nezakonitega izvora je bilo v skladu s 1. točko 4. člena ZOPNI namreč tudi premoženje, ki iz premoženja nezakonitega izvora posredno ali neposredno izhaja, kar pomeni, da je mogoče preprečiti uživanje takega premoženja tudi z odvzecom njegovih plodov. Zasledovani cilj preprečevanja uživanja premoženja nezakonitega izvora bi bilo tako mogoče doseči na blažji način, to je z odvzecom le tistega (idealnega) deleža premoženjskega predmeta deloma zakonitega in deloma nezakonitega izvora, ki ustreza vrednosti nezakonitega vložka. Zato presojani poseg za doseg prvega od zadanih ciljev ni nujen.

47. Zakonodajalec je s presojanim posegom zasledoval še en ustavno dopusten cilj, to je preprečitev reinvestiranja premoženja nezakonitega izvora v nadaljnjo protipravno aktivnost oziroma preprečitev širjenja protipravnih dejavnosti. Tudi ta cilj je praviloma mogoče doseči že z blažjim ukrepom odvzema le idealnega deleža pomešanega premoženjskega predmeta, ki ustreza nezakonitemu vložku. Vendar ne vselej. Če namreč tožena stranka premoženju nezakonitega izvora namenoma primeša kaj premoženja zakonitega izvora, tako da ustvari pomešan premoženjski predmet prav z namenom izvrševanja (nadaljnje) protipravnih dejavnosti (na primer ustanovitev gospodarske družbe z zakonitimi in nezakonitimi denarnimi sredstvi, pri čemer gospodarska družba opravlja zakonito dejavnost, hkrati pa je bila ustanovljena tudi z namenom omogočanja mednarodne trgovine z nedovoljenimi drogami) ali z namenom, da bi prikrila premoženje nezakonitega izvora (na primer ustanovi gospodarsko družbo, zato da v njej opere denar nezakonitega izvora, obenem pa vanjo vložijo tudi vložek zakonitega izvora), potem je za doseg cilja preprečiti reinvestiranje in širitev protipravnih dejavnosti nujno odvzeti celoten s takim namenom pomešan premoženjski predmet.[25] Pomešanje, izvedeno s takim namenom, namreč že samo pomeni širitev protipravnih dejavnosti. Pomešano premoženje, nastalo s takim namenom, bi, če ne bi bilo v celoti odvzeto, odigralo natanko tisto vlogo, ki jo želi izpodbijati ukrep preprečiti: omogočilo bi širitev protipravnih dejavnosti. Zato doseganja cilja preprečevanja širitve protipravnih dejavnosti ni mogoče doseči brez odvzema celotnega s takim namenom nastalega predmeta. Vendar je ta cilj mogoče doseči z blažjim posegom od presojanega, ki zapoveduje odvzem celotnega pomešanega premoženjskega predmeta brezpogojno v vsakem primeru pomešanja. Tak manj invaziven poseg, s katerim bi bilo mogoče doseči drugi zadani cilj enako učinkovito, je odvzem celotnega pomešanega premoženjskega predmeta le pod določenimi pogoji, in sicer le tedaj, ko je do pomešanja premoženja prišlo prav z namenom

nadaljnje protipravne dejavnosti ali prikrivanja nezakonitega premoženja. Tak poseg je blažji, kajti njegov obseg je – ob istem učinku – ožji, saj pomešanega premoženjskega predmeta ne jemlje brezpogojno in v vsakem primeru, temveč le ob obstoju določenih kvalifikatornih okoliščin.

48. Zasedovana cilja preprečevanja uživanja premoženja nezakonitega izvora in ponovnega investiranja takega premoženja v protipravna ravnanja oziroma preprečevanje širjenja takih dejavnosti bi bilo tako mogoče doseči na blažji način. Zato presojeni poseg ni nujen. Glede na to je Ustavno sodišče presodilo, da je bila 1. točka 4. člena ZOPNI, kolikor je kot premoženje nezakonitega izvora opredeljevala tudi premoženje, ki je s premoženjem nezakonitega izvora pomešano, in s tem omogočala odvzem celotnega pomešanega premoženja, protiustavna.

49. Ustavno sodišče je glede na to ugotovilo, da je bila izpodbijana ureditev v navedenem obsegu v neskladju z Ustavo (1. točka izreka). Ker ureditev ne velja več, skladno z ustaljeno ustavnosodno presojo Ustavno sodišče zakonodajalcu ni naložilo, naj za nazaj odpravi ugotovljeno protiustavnost.

50. Da bi Ustavno sodišče omogočilo izvrševanje ZOPNI in obenem toženim strankam varovalo človekovo pravico iz 33. člena Ustave, je skladno z drugim odstavkom 40. člena ZUstS sprejelo način izvršitve svoje odločbe (2. točka izreka). Določilo je, da se v primeru, ko je premoženjski predmet celota pomešanega premoženja nezakonitega in zakonitega izvora, tak predmet v celoti odvzame, če je tožena stranka premoženje pomešala z namenom ponovnega izvrševanja protipravnih ravnanj ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja, ob tem pa delež premoženja nezakonitega izvora v pomešanem predmetu ni le neznat. Če ni bilo takega namena ali če je delež premoženja nezakonitega izvora v pomešanem predmetu neznat, se odvzame idealni delež tega predmeta, tako da se vzpostavi solastnina oziroma soimetništvo[26] države v deležu, ki ustreza vrednosti pomešanega premoženja nezakonitega izvora, in tožene stranke v deležu, ki vrednostno ustreza njenemu izkazanemu zakonitemu vložku v ta premoženjski predmet. Domneva se, da je do pomešanja premoženja prišlo z namenom ponovnega izvrševanja protipravnih ravnanj ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja. Tožena stranka lahko domnevo ovrže, če izkaže za verjetno, da ob pomešanju ni imela takega namena.[27]

B. - IV.

Ocena ustavnosti 6. točke 4. člena in drugega odstavka 2. člena ZOPNI, kolikor sta se nanašala na zakonca osumljenca, obdolženca, obsojenca ali zapustnika

51. Zakonska ureditev je bila po mnenju predlagatelja "protiustavno prestroga" do povezanih oseb iz 6. točke 4. člena ZOPNI. Pri tem predlagatelj opozarja na položaj zakonca osebe, ki je verjetno zagrešila kataloško kaznivo dejanje. Tako naj bi dokazni postopek v izhodiščni pravdi pokazal, da je imela druga toženka pred sklenitvijo zakonske zveze s prvim tožencem določeno posebno premoženje, ki ga je skupaj z njim vlagala v skupne gostinske in gradbene posle ter se je neločljivo pomešalo[28] s premoženjem prvega toženca. Prav tako naj bi druga toženka v pravdi navajala, da tožbeni zahtevek, ki meri na predmete v deklaratorni lasti prvega toženca, posega v njeno lastnino, izvirno nastalo z njenim soprispevkom v času trajanja zakonske zveze. Predlagatelj je v dokaznem postopku ugotovil, da je druga toženka v času trajanja zakonske zveze opravljala določeno delo, a poudarja, da se pri rešitvi ugovora o obstoju skupne lastnine na predmetih, ki so sicer deklaratorno last prvega toženca, ne more opreti na ZOPNI. Pojasnjuje,

zakaj za razrešitev teh kompleksnih vprašanj v ZOPNI ni jasnega kriterija. Predlagatelj posebej poudarja, da zgolj osebna povezava druge toženke s prvim tožencem z vidika Ustave ni zadosten razlog za to, da se ji odvzame posebno premoženje in delež na skupnem premoženju, še zlasti, ker je del tega premoženja druge toženke opredmeten v družinski hiši.

52. Zgoščeno povedano, predlagatelj zatrjuje dvoje: (i) da izpodbijana ureditev ne določa dovolj jasno oziroma določno, kako odvzeti premoženje nezakonitega izvora v primeru, ko med obdolžencem in njegovim zakoncem obstaja z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju ZZZDR) zapovedan premoženjski režim, in (ii) da ni ustavno dopustno zgolj na podlagi osebne povezave med obdolžencem in njegovim zakoncem slednjemu odvzeti njegov delež na skupnem premoženju in njegovo posebno premoženje, ki ga je skupaj z obdolžencem vložil v njune skupne posle in se je neločljivo pomešalo^[29] s premoženjem obdolženca. Vložek zakončevega posebnega premoženja v "skupne posle zakoncev" je treba – ob odsotnosti podrobnejših navedb – pravno ovrednotiti kot vložek posebnega premoženja enega zakonca v skupno premoženje obeh. Tak vložek skladno z ustaljeno razlago sodne prakse izgubi samostojnost in postane skupno premoženje zakoncev, zakoncu pa gre na račun njegovega vložka višji delež na skupnem premoženju.^[30] Zato je odgovor na vprašanje o usodi deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju obenem odgovor na vprašanje o usodi posebnega premoženja, ki ga obdolženčev zakonec vložil v njuno skupno premoženje v postopku po ZOPNI. Vse tisto torej, kar bo v nadaljevanju Ustavno sodišče presodilo o zakončevem deležu na skupnem premoženju, velja tudi za zakončevo posebno premoženje, vloženo v skupno premoženje zakoncev.

53. Ustavno sodišče mora torej oceniti, ali iz izpodbijanih določb ZOPNI dovolj jasno izhaja, ali in pod katerimi pogoji je bil zapovedan odvzem skupnega premoženja osumljenca (oziroma obdolženca, obsojenca ali zapustnika – v nadaljevanju Ustavno sodišče zaradi poenostavitve enotno uporablja izraz obdolženec) in njegovega zakonca (ter s tem odvzem posebnega premoženja obdolženčevega zakonca, vložene v njuno skupno premoženje). Če je bil tak odvzem zapovedan, je treba presoditi njegovo skladnost s 33. členom Ustave.

Ocena skladnosti z 2. členom Ustave

54. Načelo določnosti in jasnosti predpisov kot eno izmed načel pravne države iz 2. člena Ustave terja, da so predpisi jasni in določni. To je na eni strani potrebno zaradi varstva naslovnikov predpisa, po drugi strani pa jasen in določen predpis onemogoča arbitrarno odločanje državnih organov (primerjaj odločbo št. U-I-131/04 z dne 21. 4. 2005, Uradni list RS, št. 50/05, OdlUS XIV, 24, 41. točka obrazložitve). Zahteva po jasni in določni ureditvi je, kot je bilo pojasnjeno, bolj poudarjena, kadar je predmet zakonodajnega urejanja oblastni ukrep, ki posega v posameznikov pravni položaj. Obenem pa predpis ni nejasen zgolj zato, ker ga je treba razlagati, kajti uporaba predpisov vselej pomeni njihovo razlago. Z vidika 2. člena Ustave je predpis sporen tedaj, kadar z metodami razlage pravnih norm ne moremo priti do njegove jasne vsebine.

55. Glede na to je treba najprej odgovoriti na vprašanje, ali je z ustaljenimi razlagalnimi metodami mogoče izluščiti, kaj je bil predmet odvzema premoženja nezakonitega izvora v primeru, ko je med obdolžencem in njegovim zakoncem obstajal z ZZZDR zapovedan premoženjski režim. Natančneje rečeno, ali je bil v primeru, ko je med obdolžencem in njegovim zakoncem obstajala z drugim odstavkom 51. člena ZZZDR urejena skupnopremoženjska

skupnost,^[31] odvzemu podvržen tudi nedoločen delež obdolženčevega zakonca na njunem skupnem premoženju.

56. Prvi odstavek 34. člena ZOPNI je določal, da se premoženje nezakonitega izvora odvzame lastniku. Skladno z opredelitvijo iz 9. točke 4. člena ZOPNI je bil lastnik obdolženec ali povezana oseba, ki razpolaga s premoženjem nezakonitega izvora. Med povezane osebe, ki jih je ZOPNI opredelil v 6. točki 4. člena, spada tudi obdolženčev zakonec kot njegov ožji družinski član, in sicer ob nadaljnjem pogoju, da je nanj preneseno premoženje nezakonitega izvora brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti, ali navidezno ali je z njegovim premoženjem pomešano. Opisane določbe so torej v krog oseb, ki so kot lastniki premoženja nezakonitega izvora lahko podvržene ukrepu odvzema, uvrščale tudi obdolženčevega zakonca, in sicer v dveh temeljnih primerih: (i) če je bilo premoženje nezakonitega izvora nanj preneseno ob določenih posebnih okoliščinah (brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti, ali navidezno) ali (ii) če je njegovo premoženje pomešano s premoženjem nezakonitega izvora. A zgolj to, da ima obdolženčev zakonec opisani status povezane osebe, ki "razpolaga" s premoženjem nezakonitega izvora, in s tem torej status lastnika iz 9. točke 4. člena ZOPNI, še ni zadosten pogoj za to, da se mu sme to premoženje odvzeti. Za izrek tega ukrepa je moral biti namreč izpolnjen še dejanski stan iz drugega odstavka 2. člena ZOPNI. Ta je določal, da se namen Zakona zagotavlja z odvzedom premoženja tistim, ki so ga pridobili na nezakonit način ali na katere je bilo tako premoženje preneseno brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti, ali ki so vedeli ali bi morali vedeti, da je nanje preneseno premoženje nezakonitega izvora. Drugi odstavek 2. člena ZOPNI je torej izrecno in jasno predpisoval vsebinske pogoje, pod katerimi se sme odvzeti premoženje nezakonitega izvora osebam, ki ustrezajo pojmu lastnika tega premoženja v smislu 9. točke 4. člena ZOPNI (in med katere, kot je bilo rečeno, sodi tudi obdolženčev zakonec). Upošteva je prej navedene norme (prvi odstavek 34. člena ter 6. in 9. točko 4. člena ZOPNI) skupaj z drugim odstavkom 2. člena ZOPNI, je bilo torej premoženje nezakonitega izvora lahko odvzeto le tistim lastnikom premoženja, ki so (i) to premoženje pridobili na nezakonit način, (ii) drugim subjektom – lastnikom pa le, če je bilo tako premoženje nanje preneseno in so v zvezi s tem prenosom obstajale posebne kvalifikatorne okoliščine (brezplačnost, neustreznost odmene ali pridobiteljeva slaba vera). Oseba, ki je v smislu prvega dela opredelitve iz drugega odstavka 2. člena ZOPNI pridobila premoženje na nezakonit način, je nedvomno obdolženec, glede katerega so podani razlogi za sum, da je storil kataloško kaznivo dejanje. Upoštevati pa je treba, da med obdolžencem in njegovim zakoncem zakon obvezno vzpostavlja skupnopremoženjsko skupnost, kajti premoženje, ki ga zakonca pridobita z delom v času trajanja zakonske zveze, je njuno skupno premoženje (drugi odstavek 51. člena ZZZDR). Pomembna lastnost te skupnosti je, da skupno premoženje zakoncev nastane oziroma se pridobi originarno na podlagi samega zakona, brž ko premoženjsko pravico z delom v času trajanja zakonske zveze pridobi eden od zakoncev.^[32] Nosilca lastninske in drugih premoženjskih pravic na predmetih, ki spadajo v skupno premoženje zakoncev, sta oba zakonca skupaj kot skupnost,^[33] neodvisno od tega, kateri izmed njiju je bil neposredni udeleženec dejavnosti, ki je bila podlaga pridobitve take pravice. Zato je tisti, ki v smislu prvega dela opredelitve iz drugega odstavka 2. člena ZOPNI z delom pridobi premoženje na nezakonit način, ne le obdolženec, temveč tudi njegov zakonec. Iz izpodbijanih določb ZOPNI torej dovolj jasno izhaja, da je bil odvzemu podvržen vsak premoženjski predmet, ki je bil nezakonitega izvora in je spadal v skupno premoženje zakoncev (ker je podlaga za njegov nastanek – sicer nezakonito – delo – v času trajanja zakonske zveze). Zavezanca za odvzem sta bila v takem primeru oba zakonca kot nosilca pravic na predmetih njune skupnopremoženjske skupnosti. Poleg tega so bili predmet odvzema tudi tisti premoženjski

predmeti obdolženčevega zakonca kot lastnika iz 9. točke 4. člena ZOPNI, ki so bili nezakonitega izvora in so bili v njegovem posebnem premoženju kot posledica prenosa, ustrežajočega kriterijem iz drugega odstavka 2. člena ZOPNI (brezplačnost, neustreznost odmene ali pridobiteljeva slaba vera).

57. To pomeni, da je z metodami razlage pravnih norm iz 6. točke 4. člena ZOPNI in drugega odstavka 2. člena ZOPNI, upoštevajoč ureditev premoženjskega režima med zakonci na matičnem področju, mogoče izluščiti, kaj je bil predmet odvzema premoženja nezakonitega izvora v primeru, ko je med obdolžencem in njegovim zakoncem obstajal z ZZZDR zapovedan premoženjski režim. Ureditev v tem delu zato ni bila v neskladju z 2. členom Ustave (4. točka izreka).

Ocena skladnosti s 33. členom Ustave

58. Ustavnemu sodišču zgolj zaradi preizkusa zatrjevane nejasnosti zakonskih določb ne bi bilo treba razložiti njihovega pomena, kajti zadostovala bi ugotovitev, da je s pomočjo pravil o razlagi pravnih norm mogoče določiti njihovo vsebino. A vsebino izpodbijanih 6. točke 4. člena ZOPNI in drugega odstavka 2. člena ZOPNI, kolikor sta se nanašala na zakonca obdolženca, je Ustavno sodišče moralo razložiti. Le tako je namreč lahko presodilo, ali je bila ta ureditev v neskladju s 33. členom Ustave, ker je zapovedovala odvzem nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju obdolženca in njegovega zakonca zgolj zaradi njune osebne povezanosti. ^[34]

59. Zavezanca za odvzem premoženjskih predmetov nezakonitega izvora, ki so podvrženi režimu skupnega premoženja zakoncev, sta torej oba zakonca kot skupnost, tj. kot skupna nosilca pravic na predmetih njune skupnopremoženjske skupnosti. Kar velja za ukrep odvzema premoženja nezakonitega izvora obdolžencu, ustrezno velja tudi v primeru, ko je premoženje nezakonitega izvora skupno premoženje obdolženca in njegovega zakonca. Tako na primer zakonska opredelitev obsega premoženja nezakonitega izvora iz 1. točke 4. člena ZOPNI velja tudi za primere, ko se zahteva odvzem premoženjskega predmeta iz skupnega premoženja zakoncev. Za to določbo je Ustavno sodišče v 1. točki izreka te odločbe presodilo, da je bila v neskladju s 33. členom Ustave, kolikor je omogočala odvzem celotnega predmeta, ki je nastal s pomešanjem premoženja zakonitega in nezakonitega izvora. Odločitev o ugotovitvi te protiustavnosti seveda učinkuje tudi na položaj, ko sta zavezanca za odvzem takega pomešanega premoženjskega predmeta obdolženec in njegov zakonec.

60. V nadaljevanju pa je Ustavno sodišče presojalo ustavnoskladnost ureditve, po kateri se premoženje nezakonitega izvora, kadar ima pravno obliko skupnega premoženja zakoncev, odvzame tako obdolžencu kot njegovemu zakoncu.

61. Vse tisto, kar je Ustavno sodišče o ciljnih ukrepa odvzema premoženja nezakonitega izvora povedalo v okviru presoje skladnosti 1. točke 4. člena ZOPNI s 33. členom Ustave (40. in 41. točka obrazložitve te odločbe), velja tudi pri presoji posega iz 6. točke 4. člena ZOPNI in drugega odstavka 2. člena ZOPNI, kolikor se nanašata na zakonca obdolženca. Namena (cilja) zakonodajalca sta torej dva. Prvi je onemogočiti materialno okoriščanje posameznikov s protipravno dejavnostjo, ki je v škodo skupnosti. Drugi cilj je preprečitev investiranja premoženja nezakonitega izvora v nadaljnjo protipravno dejavnost oziroma preprečitev širjenja take

dejavnosti. Prvi cilj je usmerjen k (izravnalni) pravičnosti kot gradniku ustavnega načela pravne države. Drugi cilj je usmerjen k preprečevanju širjenja družbeno škodljivih (in zato) javnopravno protipravnih dejavnosti ter pomeni udejanjanje z Ustavo zapovedane socialne vezanosti lastnine. Ta cilja sta ustavno dopustna.

62. Pri presoji primernosti posega Ustavno sodišče ocenjuje, ali je s presojanim ukrepom mogoče doseči zadani cilj. Ukrep ni primeren takrat, kadar ni v razumni zvezi z zadanim ciljem in kadar z njim cilja v nobenem primeru (ne le v določenem obsegu) ni mogoče doseči.^[35] Izpodbijani zakonodajni ukrep je primerno sredstvo za doseg zadanih ciljev. Premoženje, ustvarjeno z nezakonito dejavnostjo enega zakonca, kot je bilo obrazloženo v 56. točki obrazložitve te odločbe, po samem zakonu vstopi tudi v premoženjsko sfero drugega zakonca. Zakonec torej skupaj z obdolžencem postane skupni imetnik pravic na tem premoženju. Z odvzemom premoženjskih predmetov nezakonitega izvora, ki spadajo v skupno premoženje obdolženca in njegovega zakonca, tudi zakoncu obdolženca, je preprečeno uživanje koristi od protipravnega ravnanja. Če je takšno premoženje odvzeto in izročeno v roke države, je s tem dejansko preprečena njegova uporaba za ponovno oziroma nadaljnje investiranje tega premoženja v protipravne dejavnosti, sorodne tistim, ki so generirale njegov nastanek, pa tudi širše.

63. Naslednji korak presoje ustavne dopustnosti posega je preizkus, ali je izpodbijani ukrep nujno potreben za uresničitev zadanih ciljev. Nujno potreben je ukrep takrat, kadar cilja ni mogoče v enaki meri doseči brez posega v človekovo pravico in tudi ne z drugim posegom, ki bi bil po svoji naravi blažji. Cilja, h katerih uresnitvi stremi presojeni poseg, bosta dosežena le, če bo odvzeto celotno s protipravno dejavnostjo pridobljeno premoženje. Brez posega nasploh, torej ne da bi zakonodajalec premoženje nezakonitega izvora odvzel tudi tedaj, kadar ima ta pravno obliko skupnega premoženja obdolženca in njegovega zakonca, ciljev ne bi bilo mogoče doseči v enaki meri. Onemogočanje uživanja materialnih rezultatov protipravnih ravnanj in preprečevanje reinvestiranja v protipravne aktivnosti in v njihovo širitev bi bilo namreč doseženo le v manjšem obsegu, saj bi del koristi od protipravnih ravnanj ostal v rokah obdolženčevega zakonca, torej osebe, v katere rokah se je to premoženje znašlo zgolj (in prav) zaradi njenega bližnjega odnosa z obdolžencem. Prav tako si ni mogoče zamisliti blažjega ukrepa, ki bi zakonca prizadel na manj boleč način, obenem pa bi zadana cilja, to je preprečitev uživanja koristi od protipravnega ravnanja in reinvestiranja nezakonitega premoženja v nadaljnje protipravne dejavnosti, izpolnil enako kakovostno oziroma v enaki meri. Le odvzem celotnega premoženja, ki je ugotovljeno nezakonitega izvora in je v rokah tako obdolženca kot zakonca, v največji meri onemogoča materialno okoriščanje posameznikov s protipravno dejavnostjo. Prav tako je le tedaj, ko premoženje nezakonitega izvora ni v skupnih rokah obdolženca in njegovega zakonca, temveč je povrnjeno državi, brez nadaljnega gotovo, da to premoženje ne bo vloženo v nadaljnja nezakonita ravnanja.

64. Očitno je tudi, da teh ciljev ni mogoče enakovredno doseči z že uzakonjenimi klasičnimi mehanizmi civilnega prava (neupravičena obogatitev, izpodbijanje prezadolženčevih pravnih dejanj – Paulianska tožba) in kazenskega prava (odvzem premoženjske koristi po ZKP), kakor menita toženca iz prekinjenega postopka. Smisel in domet prvih sta namreč v izpolnitvi upnikovega posamičnega (individualnega) zasebnopravnega interesa premoženjske narave in ne javni interes. Ali upnik ta svoj zasebni interes uveljavlja ali ne, je popolnoma prepuščeno njegovi volji. Predvsem pa so protipravna dejanja, iz katerih izvira premoženje nezakonitega izvora, pogosto take narave, da v njih ni klasičnega dolžniško-upniškega razmerja prikrajšane stranke na

eni strani in obogatene stranke na drugi. Interes storilcev protipravnih dejanj namreč pogosto ni soočen s konkretnim nasprotnim zasebnopravnim interesom, temveč sta obe stranki razmerja na isti interesni strani, ali je prikrajšan velik in nedoločen krog posameznikov ali javni interes kot tak. Domet kazenskopravnega odvzema premoženjske koristi je očitno ožji od odvzema po ZOPNI, kajti zajema le odvzem tiste premoženjske koristi, ki je bila pridobljena s konkretnim kaznivim dejanjem ali zaradi njega.

65. Izpodbijani ukrep je torej primeren in nujen za doseg zadanih ciljev. Presoditi pa je treba še njegovo sorazmernost v ožjem pomenu. V tem okviru Ustavno sodišče tehta, ali je teža posledic ocenjevanega posega v prizadeto človekovo pravico sorazmerna vrednosti zasledovanega cilja oziroma koristim, ki bodo nastale zaradi posega. Tudi to tehtanje seveda determinirajo vsebina zahteve in z njo povezane ključne prvine izhodiščnega sodnega postopka.

66. Pri presoji teže posega je treba poudariti, da se zakonca skladno s tretjim odstavkom 27. člena ZOPNI ubranita odvzema, če kateri od njiju izkaže svoj zakoniti prispevek k nastanku konkretnega premoženjskega predmeta (na primer, da je posamezni premoženjski predmet, ki je zajet s tožbo za odvzem, pridobljen deloma ali v celoti natanko s sredstvi iz njegovega osebnega dohodka). Če je namreč posamezen premoženjski predmet, ki spada v skupno premoženje zakoncev, pridobljen z zakonitim virom obdolženca ali obdolženčevega zakonca, ta predmet ni nezakonitega izvora.

67. Premoženjski položaj obdolženčevega zakonca je lahko prizadet tudi v primeru, ko je tarča odvzema konkreten premoženjski predmet, ki spada v skupno premoženje zakoncev in je nezakonitega izvora, če obdolženčev zakonec ne izkaže konkretnega zakonitega vira njegove pridobitve. Čeprav je posamezni premoženjski predmet pridobljen z nezakonito dejavnostjo enega zakonca, je v njem namreč lahko abstraktno utelešeno (iz dela ali vložka posebnega premoženja izvirajoče) univerzalno prispevanje drugega zakonca k skupnemu premoženju kot celoti. To izhaja iz narave skupnopremoženjske skupnosti zakoncev. V prav vsakem izmed predmetov te skupnosti je namreč inkorporiran prispevek vsakega od zakoncev, ki izvira iz dela, opravljenega v času trajanja zakonske zveze, upošteva stališče sodne prakse pa tudi morebitni vložek zakončevega posebnega premoženja v skupno premoženje.^[36] Ni torej pomembno, kateri od zakoncev je s svojim delom oziroma dohodkom pridobil konkretni premoženjski predmet; vsakemu od njiju pripada na vsakem takem predmetu delež, ustrezajoč njegovemu univerzalnemu prispevku, ustvarjenemu v času trajanja zakonske zveze. Čeprav je zakonec konkretni predmet, ker izhaja iz nezakonite dejavnosti drugega zakonca, praviloma pridobil brez enakovredne protidajatve, je z odvzemom takega predmeta lahko prikrajšan. Odvzeto mu je namreč upravičenje do deleža na nezakonito pridobljenem premoženjskem predmetu, čeprav je v skupnopremoženjsko skupnost kot celoto – njen del pa je tudi zadevni predmet nezakonitega izvora – vlagal svoje delo (in morebitno svoje posebno premoženje). Njegovo univerzalno prispevanje k skupnemu premoženju kot celoti (z dohodki od dela, upravljanjem gospodinjstva, vzgojo otrok ipd., pa tudi morebitnim vložkom posebnega premoženja) se tako ne odrazi v temu prispevku vrednostno ustrezajočem premoženjskem upravičenju na sicer nezakonito pridobljenem premoženjskem predmetu.

68. Vendar korist zaradi onemogočanja uživanja materialnih sadov protipravnih ravnanj in zaradi preprečevanja investiranja protipravno pridobljenih dobičkov v nadaljnje protipravne dejavnosti pretehta teža posega v premoženjski položaj obdolženčevega zakonca. Pri vrednotenju koristi

posega je treba upoštevati, da je korist od preprečevanja reinvestiranja v nadaljnje protipravne dejavnosti posebej velika, kadar je sprožilni razlog odvzema, kot v izhodiščni pravdi, utemeljen sum storitve resnega kaznivega dejanja preprodaje mamil v velikem obsegu in v okviru hudodelske združbe. Sporočilo, da se protipravno bogatenje na račun skupnosti ne izplača, je v takih položajih posebno močno.

69. Te koristi odtehtajo prikrajšanost zakonca na drugi strani. Z nezakonito dejavnostjo enega zakonca pridobljeno premoženje zakoncev (tudi za drugega zakonca pomeni protipravno pridobitev premoženja. Ta okoliščina teži posega v njegovo človekovo pravico do zasebne lastnine zelo pomembno zmanjšuje. Premoženje, ki je bilo izvorno pridobljeno s protipravno dejavnostjo in se je *ex lege* znašlo v rokah osebe, ki sicer ni sama neposredno sodelovala pri taki dejavnosti, namreč uživa le zelo šibko varstvo. Še posebno šibka, pravzaprav neznatna, je potreba po takem varstvu v primerih, ko obdolženčev zakonec ve ali bi mogel in moral vedeti, da je premoženje, ki ga v skupnost vnaša njegov življenjski partner, nezakonitega izvora. Tak zakonec namreč ni mogel upravičeno pričakovati varstva upravičenj na tako pridobljenem premoženju, četudi ga je s svojim delom upravljal, ohranjal, ga povečeval ali vanj vlagal svoje posebno premoženje (ter s tem nemara celo prikrival njegovo protipravno naravo). Zakonodajalec je razumno izhajal iz izkustveno sprejemljive domneve, da zakonec ve ali vsaj more in mora vedeti, da premoženje, ki ga njegov partner vnaša v njuno skupnost, ni zakonitega izvora. Posameznega premoženjskega predmeta nezakonitega izvora, na katerem zakonec ne bo mogel uveljavljati svojega univerzalnega prispevka, ne bi bilo, če ne bi bilo nezakonite, javnopravno prepovedane dejavnosti njegovega zakonca. Zakončevu prikrajšanje je le v tem, da svojega univerzalnega prispevka v času trajanja zakonske zveze ne bo dobil v obliki deleža na prav tistih premoženjskih predmetih, ki so v njuno premoženjsko skupnost vneseni z nezakonito dejavnostjo brez enakovredne protidajatve.^[37] Na tistih predmetih skupnega premoženja, ki so zakonitega izvora, ostane njegov delež neokrnjen. Tudi sicer premoženjska skupnost zakoncev ni institut, ki bi zagotavljal, da bo univerzalni prispevek zakonca ob delitvi vselej opredmeten na kakem premoženjskem predmetu. Premoženje take skupnosti ob delitvi je namreč lahko enako nič in tudi v takem primeru zakonec, čeprav je v času zakonske zveze soustvarjal skupno premoženje z delom, ob delitvi ne more prejeti ničesar.

70. Glede na navedeno premoženjska izguba zakoncev obdolženca ne odtehta koristi od ciljev presojanega posega. Zato je poseg sorazmeren v ožjem pomenu.^[38]

71. Ustavno sodišče je tako presodilo, da izpodbijani določbi, kolikor sta zapovedovali odvzem premoženja nezakonitega izvora, ki spada v skupno premoženje obdolženca in njegovega zakonca, nista bili v neskladju s 33. členom Ustave (4. točka izreka).

C.

72. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 21. člena, prvega odstavka 25. člena, drugega odstavka 40. člena, prvega odstavka 47. člena in prvega odstavka 48. člena ZUstS ter tretje alineje tretjega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10 in 56/11) v sestavi: predsednica dr. Jadranka Sovdat ter sodnice in sodniki dr. Mitja Deisinger, dr. Dunja Jadek Pensa, dr. Etelka Korpič-Horvat, dr. Špelca Mežnar, dr. Ernest Petrič,

Jasna Pogačar, Marko Šorli in Jan Zobec. Prvo, drugo, tretjo in peto točko izreka je sprejelo soglasno. Četrto točko izreka je sprejelo s sedmimi glasovi proti dvema. Proti sta glasovali sodnici Jadek Pensa in Sovdat. Sodnica Jadek Pensa je dala odklonilno ločeno mnenje.

dr. Jadranka Sovdat
Predsednica

⇒

[1] Tako sklepi Ustavnega sodišča št. U-I-238/12 z dne 23. 1. 2014 (Uradni list RS, št. 10/14), 7. točka obrazložitve, št. U-I-129/15 z dne 11. 2. 2016, 9. točka obrazložitve, in št. U-I-204/15 z dne 3. 3. 2016, 5. točka obrazložitve.

[2] Prav tam.

[3] Primerjaj sklep Ustavnega sodišča št. U-I-204/15, 8. točka obrazložitve.

[4] K. Šugman, Pomen dokaznih standardov v kazenskem postopku, Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete, LXVII, 2007, str. 251.

[5] Predlog zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora z dne 30. 6. 2011, str. 2 in 20.

[6] Prav tam, str. 19.

[7] Prav tam. Da gre pri odvzemu premoženja nezakonitega izvora za oblastno delovanje države, kaže tudi močna navezanost postopka po ZOPNI na ureditev kazenskega postopka po ZKP. Nadalje je, ne da bi se Ustavno sodišče opredeljevalo do vprašanja, kakšno obliko odvzema premoženja glede na mednarodno razvrstitev tega ukrepa (kazenska, razširjena ali civilna zaplemba) je uzakonil ZOPNI, mogoče ugotoviti, da se ZOPNI pogosto sklicuje na smiselno uporabo materialnega kazenskega zakona in da tudi sam ureja institute, ki so tipični za kazensko materialno in procesno ureditev (na primer pridobitev finančnih podatkov, hišno in osebno preiskavo, začasno zavarovanje odvzema in začasnega odvzema premoženja nezakonitega izvora itd.). Na oblastno naravo tega postopka kaže tudi vloga državnega tožilca, ki v okviru finančne preiskave usmerja delo drugih državnih organov, pri čemer lahko tudi ustanovi finančno preiskovalno skupino (8., 12., 14., 20.–25. člen ZOPNI). M. Pezdirc, Kazenska, razširjena in civilna zaplemba protipravne premoženjske koristi, Pravna praksa, št. 34 (2010), str. 6; P. Gorkič, Odvzem premoženja nezakonitega izvora in kazensko pravo, Podjetje in delo, št. 6–7 (2013), str. 1143.

[8] P. Gorkič, Stranske žrtve uvedbe odvzema premoženja z obrnjenim dokaznim bremenom, Podjetje in delo, št. 6–7 (2011), str. 1107.

[9] V zvezi s tem je treba upoštevati še drugi odstavek 2. člena ZOPNI, ki je določal, komu se premoženje odvzame: tj. tistim, ki so ga pridobili na nezakonit način ali na katere je bilo tako premoženje preneseno brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti, ali ki so vedeli ali bi morali vedeti, da je nanje preneseno premoženje nezakonitega izvora.

[10] K. Šugman, nav. delo, str. 255.

[11] Drugi odstavek 236.a in drugi odstavek 305.c člena ZPP.

[12] K. Šugman, nav. delo, str. 260.

[13] Predlog zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora z dne 30. 6. 2011, str. 20.

[14] To določa Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 28/09, 51/10, 26/11, 53/14 in 54/15 – ZIZ). Glej tudi L. Varanelli, Odvzem protipravno pridobljenega premoženja: civilnopravni vidiki, Podjetje in delo, št. 6–7 (2013), str. 1116.

[15] V skladu s 15. členom SPZ je stvar samostojen telesni predmet, ki ga človek lahko obvladuje, za stvar pa se štejejo tudi različne oblike energije in valovanja, ki jih človek lahko obvladuje.

[16] L. Varanelli, nav. delo, str. 1117.

[17] Predlagatelj v zvezi s tem izpostavlja predvsem primer prvega toženca, ki naj bi poleg kriminalne dejavnosti iz obtožnice opravljal tudi gostinske in nepremičninske posle, iz katerih naj bi imel znatne dohodke. Dohodke iz kriminalne dejavnosti naj bi vložil v gostinsko in nepremičninsko dejavnost. Gre za pomešano premoženje, ki ga po naravi stvari ni mogoče ločiti ali v zvezi s katerim ni mogoče ugotavljati, točno kateri del dohodka izhaja iz zakonite (gostinske, nepremičninske) dejavnosti in kateri iz nezakonite dejavnosti oziroma iz nezakonitega vložka. Zato je bil v skladu s 1. točko 4. člena ZOPNI premoženjski predmet kot celota nezakonitega izvora, kar ima za posledico odvzem te celote.

[18] Glej 25. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-18/02 z dne 24. 10. 2003 (Uradni list RS, št. 108/03, in OdlUS XII, 86).

[19] Predlog zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora z dne 30. 6. 2011, str. 2-4 in 28-29.

[20] Pri utemeljevanju obstoja upravičenega cilja za poseg v pravico do varstva lastnine je ESČP v 101. in 102. točki obrazložitve citirane sodbe pojasnilo, da je bil presojeni ukrep odvzema nezakonito pridobljenega in nepojasnjene premoženja osebam, obtoženim korupcijskih kaznivih dejanj, in njihovim družinskim članom ter ožjim sorodnikom, dvojen: kompenzacijski (postaviti oškodovano stranko v civilnem postopku v stanje, v kakršnem je bila pred neupravičeno obogatitvijo javnega uslužbenca, z vrnitvijo tega premoženja prejšnjemu lastniku, ali če tega ni, državi) in preventivni (preprečiti neupravičeno bogatenje s korupcijo s pošiljanjem jasnega signala javnim uslužbencem, vpletenim v korupcijo, ali tistim, ki o tem razmišljajo, da protipravna ravnanja, tudi če so ušla kazenskopravnemu sistemu, ne bodo finančno koristila ne njim ne njihovim družinam).

[21] Primerjaj stališče ESČP v sodbi v zadevi *Gogitidze in drugi proti Gruziji* (105. točka obrazložitve), da je mogoče govoriti o obstoju skupnih evropskih in celo univerzalnih standardov, ki med drugim spodbujajo odvzem premoženja, povezanega z resnimi kaznivimi dejanji, kot so korupcija, pranje denarja, kazniva dejanja v zvezi z mamili in podobno, brez predhodne kazenske sodbe in da sme biti tak ukrep uporabljen ne le zoper osebe, neposredno osumljene kaznivih dejanj, temveč tudi zoper tretje osebe, ki so imetniki pravic do lastnine (*hold ownership rights*) in niso v dobri veri glede prikrivanja svoje nezakonite (*wrongful*) vloge pri kopičenju zadevnega premoženja.

[22] Republika Slovenija je sicer izrazila pridržek glede uporabe četrtega odstavka 3. člena te konvencije. Isti cilj je določala tudi predhodnica te konvencije – Konvencija Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, iz leta 1990 (Uradni list RS, št. 41/97, MP, št. 11/97, in Uradni list RS, št. 31/98, MP, št. 8/98).

[23] Okvirni sklep Sveta z dne 26. junija 2001 o pranju denarja, identifikaciji, sledenju, zamrznitvi, zasegu in zaplembi pripomočkov za kazniva dejanja in premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem (2001/500/PNZ), UL L 182, 5. 7. 2001, str. 1-2.

[24] KZ-1 na primer za podoben položaj v zvezi z odvzemanjem protipravne premoženjske koristi, ki jo je pridobilo več oseb skupaj, določa, da se odvzame vsaki osebi delež, ki ga je pridobila; če se ta delež ne more natančneje ugotoviti, ga določi sodišče ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve (peti odstavek 75. člena KZ-1).

[25] Primerjaj T. S. Greenbeerg, L. M. Samuel, W. Grant, L. Gray, *Stolen Asset Recovery, a Good Practices Guide for Non-Conviction Based Asset Forfeiture*, The World Bank, Washington 2009, str. 38.

[26] S tem je mišljeno imetništvo po idealnih deležih na premoženjskih pravicah, ki niso lastninska pravica.

[27] Da tožena stranka ni imela takega namena, na primer lahko nakazuje dejstvo, da med zakonitim premoženjem in nezakonito dejavnostjo ni povezave (na primer z nezakonitim premoženjem zgrajena hiša na zemljišču zakonitega izvora, namenjena prebivanju) oziroma ni tesnejše povezave ali pa je ta zgolj naključna (na primer hiša iz prejšnjega primera, ki je bila naključno uporabljena za trgovanje z drogami).

[28] Termin pomešanje se tu nanaša na razmerje med posebnim in skupnim premoženjem zakoncev in ni sinonim za pomešanje premoženja zakonitega in nezakonitega izvora v smislu 1. točke 4. člena ZOPNI.

[29] Glej prejšnjo opombo.

[30] Tako Vrhovno sodišče na primer v sodnih odločbah št. II Ips 176/2001 z dne 19. 9. 2001, št. II Ips 423/2006 z dne 13. 3. 2008, št. II Ips 481/2000 z dne 17. 5. 2001, št. II Ips 236/2008 z dne 21. 1. 2010 in št. II Ips 1231/2008 z dne 31. 5. 2012. Glej tudi J. Hudej, I. Ščernjavič, Sporna materialnopravna vprašanja skupnega premoženja s posebnim poudarkom na novejši sodni praksi, *Pravnik*, št. 66 (2010), str. 768.

[31] Člen 51 ZZZDR se glasi:

"(1) Premoženje, ki ga ima zakonec ob sklenitvi zakonske zveze, ostane njegova last in z njim samostojno razpolaga.

(2) Premoženje, ki ga zakonca pridobita z delom v času trajanja zakonske zveze, je njuno skupno premoženje."

[32] Primerjaj M. Juhart v: M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, *Stvarno pravo*, GV Založba, Ljubljana 2007, str. 327.

[33] Primerjaj T. Keresteš, *Skupnosti v civilnem pravu*, Podjetje in delo, št. 2 (2005), str. 361.

[34] Smiselno enako je storilo Ustavno sodišče na primer v odločbi št. U-I-297/08 z dne 7. 4. 2011 (Uradni list RS, št. 30/11, in OdlUS XIX, 20), 26. točka obrazložitve.

[35] Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-122/13, 12. točka obrazložitve.

[36] Glej 56. točko obrazložitve te odločbe.

[37] Primerjaj s stališčem ESČP, ki je v okviru presoje sorazmernosti posega v pravico iz 1. člena Prvega protokola k EKČP v 107. točki obrazložitve sodbe v zadevi *Gogitidze in drugi proti Gruziji* med drugim zapisalo, da EKČP nacionalnim organom ne omogoča samo, da ukrepe odvzema uporabijo proti osebam, ki so neposredno obdolžene storitve kaznivih dejanj, temveč tudi proti njihovim družinskim članom in drugim bližnjim sorodnikom, za katere se domneva, da neformalno za račun osumljencev posedujejo nezakonito pridobljeno premoženje in ga upravljajo, ali če drugače niso dobroverni.

[38] Primerjaj sodbo Vrhovnega sodišča Irske v zadevi *CAB v Kelly & T.T.* z dne 29. 11. 2012 (dostopno na). To sodišče je potrdilo odločbo o odvzemu hiše, v kateri je pritožnica bivala s svojima otrokoma. Hiša, katere lastnik je bil njen mož, je bila kupljena z denarnimi sredstvi, pridobljenimi s kaznivim ravnanjem, in sicer preprodajo prepovedanih drog. Pritožnica je zatrjevala, da ji je družinsko sodišče priznalo lastninsko pravico na hiši do ene polovice in da je sodišče spregledalo resno nevarnost nepravilne obravnave zaradi odrejene izselitve nje in njenih otrok iz te hiše. Sodišče je njen položaj ločilo od primerov dejanske dobroverne pridobitve s plačilom polne cene. Pojasnilo je, da je bolj verjetno, da je vedela, da je bila hiša kupljena z denarjem, ki je izviralo iz kriminalne dejavnosti, vendar pa bi bil odvzem dopusten tudi, če za nezakoniti izvor denarja ne bi vedela. Zaradi odvzema premoženja, ki izvira iz kriminalne dejavnosti, namreč niso bile kršene njene pravice, temveč je bil izpolnjen temeljni namen zakona, tj. preprečiti, da bi se lahko kdorkoli okoristil s kaznivim ravnanjem.

⇒

Odklonilno ločeno mnenje sodnice dr. Dunje Jadek Pensa, ki se mu pridružuje sodnica dr. Jadranka Sovdat

I.

1. Predlagatelj (Okrožno sodišče v Ljubljani) ni izpodbijal drugega odstavka 2. člena niti 6. točke 4. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11 in 25/14 - v

nadaljevanju ZOPNI).[1] Večina je ustavnosodno presojo teh določb ZOPNI kljub temu opravila. Ugotovila je, da ti določbi nista v neskladju z Ustavo.[2] Ker Ustavno sodišče v postopku ocene ustavnosti zakona ni vezano na predlog iz zahteve ali iz pobude,[3] se zdi, da tu obravnavana razširitev presoje ustavnosti ne bi smela vzbujati pomislekov. Vendar, Ustavno sodišče lahko pooblastilo iz 30. člena ZUstS uporabi le, če so določbe, na katere je svojo presojo razširilo, v medsebojni zvezi z izpodbijanimi, ali je to nujno za rešitev zadeve.[4] To presojo v večinski odločbi pogrešam. Večina razširitve presoje torej ni umestila v kontekst 30. člena ZUstS; zato se, logično, tudi ne opira na oceno, da so v danem primeru izpolnjene predpostavke iz 30. člena ZUstS.[5]

2. A moje razhajanje z večino ne izhaja zgolj iz okoliščine, da je bila žal spregledana določba 30. člena ZUstS. Kar razhajanje pogloblja, je, da presoja drugega odstavka 2. člena in 6. točke 4. člena ZOPNI temelji na razlagi zakonskega prava, ki, menim, nasprotuje predlagateljevi. Večina tako ni zgolj razširila presoje na določbi ZOPNI, ki ju predlagatelj ni izpodbijal. Poleg tega je v njiju inkorporirala vsebino, ki ni bila tema izpodbijanja v zahtevi predlagajočega sodišča; celo več, predlagajoče sodišče je na zakonodajalca naslovilo očitke, ki izključuje vsebino ZOPNI, presojano v 4. točki izreka odločbe. S tem se nisem mogla strinjati. Nisem se namreč mogla znebiti občutka, da je večina s svojo razlago drugega odstavka 2. člena in 6. točke 4. člena ZOPNI pravzaprav izoblikovala "svojo" temo ustavne presoje in s tem posegla v dano razmejitev pristojnosti med Ustavnim sodiščem in sodiščem na področju razlage zakonskega prava.

II.

3. Tu obravnavana zahteva izhaja iz pravnega postopka. Gre tako za postopek konkretne ustavne presoje. Predlagatelj je prekinil pravdni postopek, ker mu je po njegovem prepričanju izpodbijana zakonska ureditev onemogočala, da bi odločil, skladno zahtevam Ustave. Sodišče je namreč vezano na Ustavo in zakon (125. člen Ustave).

4. Razlaga zakonskega prava je v konkretnih sodnih sporih po Ustavi v pristojnosti sodišča.[6] Ustavno sodišče se v postopku konkretne kontrole ustavnosti zakonov zato, če zahteva izpolnjuje predpostavke iz 156. člena Ustave, ne more izrekati o vprašanju, ali predlagajoče sodišče pravilno razlaga zakonsko pravo.[7] Odgovor na to vprašanje je po Ustavi pridržan predlagajočemu sodišču. Ono (in ne Ustavno sodišče) je tisto, ki bo moralo utemeljiti končno sodbo, s katero bo odločilo o pravicah in dolžnostih posameznika (prim. 23. člen Ustave). Seveda bo sodišče končno sodbo, če je sprožilo ustavni spor, lahko izreklo po zaključeni ustavnosodni presoji. Ustavno sodišče se mora zato, menim, če oceni, da so izpolnjene formalne predpostavke za upravičenje sodišča iz 156. člena Ustave, omejiti na razumevanje pomena izpodbijane ureditve za odločitev v konkretnem sodnem sporu, kakršnega zastopa predlagajoče sodišče v zahtevi.[8] Zavzemala sem se zato, da bi se Ustavno sodišče osredotočilo na predlagateljevo razlago zakonskega prava, spodnje premise in nanjo oprte ustavnopravne očitke.

III.

5. Naj sumarno predstavim tisti del zahteve, ki je pomemben za presojo položaja zakonca obdolžene osebe in ki je po stališču večine usodno opredeljen v drugem odstavku 2. člena in 6. točki 4. člena ZOPNI.

6. Predlagatelj je v zahtevi opozarjal na položaj zakonca osebe, ki je obdolžena storitve kataloškega kaznivega dejanja in zoper katero je bila opravljena finančna preiskava. Iz zahteve izhaja, da mora predlagatelj v izhodiščni pravdi v zvezi s premoženjem, ki je v deklaratorni lasti obdolžene osebe in je domnevno nezakonitega izvora, odločiti (med drugim) o ugovoru doslej nedoločenega deleža zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom v času trajanja zakonske zveze.[9] Predlagatelj je s tem v zvezi zatrjeval, da se "sodišče [...] niti tukaj ne more opreti na nič v ZOPNI, da bi upoštevalo, kar je sicer ugotovilo, in sicer da je določeno delo v času trajanja zakonske zveze druga toženka dejansko opravljala." Zaključil je z očitkom, da "za razrešitev teh kompleksnih, za zakonodajalca pa nikakor ne nepredvidljivih dilem, v ZOPNI ni jasnega kriterija," da pa osebna povezava toženke s tožencem *ni* zadosten razlog za odvzem njenega posebnega premoženja in prispevka k skupnemu premoženju.

7. Predlagateljeva graja je bila očitno usmerjena v neureditev določenega sklopa vprašanj, ki bi jih bil zakonodajalec moral urediti. Predlagatelj je v bistvu očital, da zaradi odsotnosti posebne zakonske ureditve (tista iz prvega odstavka 57. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju ZZZDR, se mu ni zdelo upoštevana) ne more presojati o sicer pravno pomembni obrambi zakonca obdolžene osebe zoper odvzem domnevno nezakonitega premoženja. Prav zato, ker je predlagatelj to obrambo zakonca obdolžene osebe (njena podlaga so določbe ZZZDR o skupnem premoženju zakoncev) štel za pravno pomembno, ZOPNI ni očital, da jo izključuje. *A fortiori*, ker je predlagatelj trdil tudi, da z vidika Ustave ni sprejemljivo, da bi toženka morala zgolj zaradi osebne povezave trpeti, "da ji bo odvzeto njeno posebno premoženje in njen prispevek k skupnemu premoženju, ki sta se pomešala s prvotoženčevim premoženjem." Povedano drugače: samo zato, ker je predlagatelj presodil, da ni ustavnoskladna razlaga ZOPNI, da so ugovori zakonca obdolžene osebe iz naslova dela v času trajanja zakonske zveze neupoštevni, je imel problem, kako te ugovore presojati v pravdi zaradi odvzema premoženja. Od tu njegov očitek, da ZOPNI ni uredil načina obravnave ugovora s to vsebino. Tudi iz mnenja Vlade nikakor ne morem razbrati, da bi po njenem mnenju ZOPNI kakorkoli izključeval zakoncu obdolžene osebe upoštevnost ugovora doslej nedoločenega deleža zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom v času trajanja zakonske zveze. Nasprotno. Vlada je izrecno trdila, da ima zakonec vse možnosti, da dokazuje zakonitost svojega prispevka k skupnem premoženju, da sta pojma "zakoniti dohodki" oziroma "zakoniti način" po ZOPNI odprta in da dajeta toženi stranki široke možnosti izpodbijanja domnev nezakonitega izvora premoženja, ki jih vzpostavlja ZOPNI.

8. A večina ZOPNI razlaga drugače. Po stališču večine je zakoncu ugovore doslej nedoločenega deleža zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom v času trajanja zakonske zveze, kategorično odrekel ZOPNI; in sicer v drugem odstavku 2. člena in 6. točki 4. člena.

9. Po stališču večine je ZOPNI te ugovore izključil, ker je ureditev v 6. točki 4. člena in drugem odstavku 2. člena ZOPNI "zapovedovala odvzem nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju obdolženca in njegovega zakonca zgolj zaradi njune osebne povezanosti." [10] To pomeni, da je večina mimo trditev predlagatelja z razlago ZOPNI v določbah, ki niso bile izpodbijane, prepoznala poseg v pravico do zasebne lastnine. In nato presodila, da je ta poseg ustavno skladen. Presoja ustavnosti 6. točke 4. člena in drugega odstavka 2. člena ZOPNI z vidika 33. člena Ustave je bila opravljena na podlagi razlage ZOPNI, ki, menim, poleg tega nasprotuje razlagi predlagajočega sodišča. Če ponovim: predlagatelj na zakonodajalca ni naslovil očitka, da je ZOPNI zakoncu zoper odvzem domnevno nezakonitega premoženja

odrekel možnost obrambe z ugovorom nedoločenega deleža na skupnem premoženju, pridobljenega z delom. Nanj je naslovil očitek neureditve načina obravnave ugovora s to vsebino.

IV.

10. Menila sem, da bi bilo potrebno razločevati med očitkom posega zakonodajalca s kategorično zapovedjo odvzema nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom, in očitkom neureditve kriterijev za presojo o ugovorih obdolženčevega zakonca s tako vsebino v postopku odvzema premoženja domnevno nezakonitega izvora. Shematsko gledano sta razloga dva. Prvič. Očitek neureditve kriterijev za presojo ugovorov s to vsebino osmisli odsotnost kategorične zakonodajalčeve zapovedi odvzema nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom. Predlagateljev očitek neureditve kriterijev zato, menim, predpostavlja, da po njegovem prepričanju zakonodajalec *ni* zapovedal odvzema nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom, temveč ugovore zakonca obdolžene osebe s to vsebino dopušča v okviru izpodbijanja domneve premoženja nezakonitega izvora. Takšno predlagateljevo stališče je za zakonca obdolžene osebe s stališča ZOPNI že na prvi pogled in v bistvenem ugodnejše kot stališče večine. Tu primerjanih očitkov, naslovljenih na ZOPNI, zato ni mogoče kar izenačiti. Drugič. Odločanje, kot razumem, mimo in v nasprotju s predlagateljevimi trditvami, po logiki stvari same ni moglo biti soočeno s predlagateljevim kritičnim pogledom na zakonsko ureditev posega, ki je postal tema ustavne presoje šele po stališču večine.

11. *Sklep.* Ob predpostavki, da predlagajoče sodišče v izhodiščnem sporu zavezuje razlaga 6. točke 4. člena in drugega odstavka 2. člena ZOPNI, razvidna iz večinske odločbe, bo prav ta odločujoče vplivala na izid izhodiščne pravde. ZOPNI v 6. točki 4. člena in drugem odstavku 2. člena po stališču večine namreč (ustavnoskladno) zapoveduje odvzem doslej nedoločenega deleža zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom. S tem je *ex lege* izključena upoštevnost ugovora zakonca obdolžene osebe take vsebine z vidika možnosti izpodbijanja domnevne nezakonitosti premoženja po prvem odstavku 5. člena in tretjem odstavku 27. člena ZOPNI. To pomeni, da je ugovor s to vsebino, ki je po stališču predlagatelja upošteven, postal pravno nepomemben. Odločilni vpliv na izid pravnega postopka utegne imeti torej s strani večine razložen pomen določb 6. točke 4. člena in drugega odstavka 2. člena ZOPNI, ki nista bili izpodbijani. Izhodiščni sodni postopek zaradi njune ustavnosodne presoje tudi prekinjen ni bil. Tvegam oceno, da ni bil prekinjen zato, ker predlagatelj v njiju ni našel ovire, ki bi mu preprečevala, da s sodbo o ugovoru zakonca obdolžene osebe iz naslova nedoločenega deleža na skupnem premoženju, pridobljenega z delom, odloči v skladu z Ustavo. Odločilni vpliv na končno sodbo sodišča utegne imeti torej razlaga ZOPNI, ki nasprotuje razlagi predlagajočega sodišča in ki je postala tema ustavnosodne presoje šele po stališču večine. Iz razlogov, ki sem jih obrazložila v 4. točki tega mnenja, dvomim, da na novo izoblikovana tema ustavnosodne presoje s strani večine ustreza razdelitvi pristojnosti med Ustavnim sodiščem in sodiščem na področju razlage zakonskega prava v konkretnih sodnih postopkih. Za 4. točko izreka odločbe zato nisem mogla glasovati.

dr. Dunja Jadek Pensa
Sodnica

dr. Jadranka Sovdat
Sodnica

⇒

[1] Prim. prvi stavek 1. točke obrazložitve odločbe.

[2] Prim. 4. točko izreka odločbe.

[3] Člen 30 Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) daje Ustavnemu pooblastilo, da lahko oceni tudi ustavnost (ali zakonitost) določb istega ali drugega predpisa ali splošnega akta, katerih ocena ni bila predlagana v zahtevi ali pobudi, če so te določbe v medsebojni zvezi ali če je to nujno za rešitev zadeve.

[4] Prav tam.

[5] Prim. 9. točko obrazložitve odločbe.

[6] V postopku z ustavno pritožbo Ustavno sodišče odloča o kršitvah človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti (šesta alineja prvega odstavka 160. člena Ustave) in ne o vprašanju pravilne uporabe zakonskega prava.

[7] Ustavno sodišče v fazi presoje izpolnjenosti predpostavk iz 156. člena Ustave iz nadaljnega obravnavanja izloči tiste zahteve sodišč, ki prepričanje sodišča o pomenu izpodbijanega zakona ali njegove določbe za odločitev v konkretnem sodnem postopku utemeljujejo z očitno pomanjkljivimi (in/ali zmotnimi) argumenti. Dokler namreč obstaja možnost, da sodišče odloči, kot želi, ne da bi svojo odločitev oprlo na domnevno protiustavno določbo, ni izpolnjena predpostavka zveznosti (relevance) iz 156. člena Ustave.

[8] Tako je na primer Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-12/15 z dne 28. 9. 2016 (Uradni list RS, št. 64/2016) izhajalo iz razlage Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13 in 87/14 – ZKP), ki jo je podalo v zahtevi predlagajoče sodišče.

[9] Prim. 51. točko obrazložitve odločbe.

[10] Prim. 58. točko obrazložitve odločbe.

⇒

Vrsta zadeve:

ocena ustavnosti in zakonitosti predpisov in drugih splošnih aktov

Vrsta akta:

zakon

Vlagatelj:

Okrožno sodišče v Ljubljani

Datum vloge:

22. 6. 2015

Datum odločitve:

16. 3. 2017

Vrsta odločitve:

odločba

Vrsta rešitve:

ugotovitev – je v neskladju z Ustavo/zakonom

ugotovitev – ni v neskladju z Ustavo/zakonom

ugotovitev - ni v neskladju z Ustavo/zakonom

Objava:

Uradni list RS, št. 16/2017

Dokument:

US31128